

שבת

שבת

עשרת ימי תשובה



שׁוֹבַת יִשְׂרָאֵל

6:02	הדלקת הנרות
6:30	נץ החמה
8:45	סוזק"ש א'
8:54	סוזק"ש ב'
10:31	סו"ז תפילה
12:31	חצות
6:30	שקיעה
7:07	צאת השבת
7:43	ר"ת



דרשת שבת שובה

מורנו המרא דאתרא הגרי"מ זוננפלד שליט"א

עורו ישנים משנתכם

נו מצויים בעיצומם של עשרת ימי תשובה, שעליהם כתב רבנו יונה זצ"ל בשערי תשובה (ש"ב סעיף יד), "בעשרת ימי תשובה, הירא את דבר ה', לבו יחיל בקרבו, בדעתו כי בעת ההיא האלוקים יביא במשפט את כל מעשה אם טוב ואם רע, ובעת אשר ידע האדם, כי יביאו את דינו לפני מלך בשר ודם, הלוא יחרד חרדה גדולה, וישית עצות בנפשו, ובכל דרכי חריצות יחיש מפלט לו, ולא יתרפה ביום צרה להנצל צבי מיד, לכן ראוי לכל ירא אלוקים, להתבודד בחדרו, ולחפש דרכיו ולהתעסק בדרכי התשובה וכשרון המעשה, וכמו"ש רז"ל דרשו ה' בהמצאו אלו עשרה ימים שבין ראש השנה ליום הכפורים".



לשם כך, ננסה להתעורר ביסוד העיקרי של עבודת ה', כפי שיתבאר להלן בס"ד. הרמב"ם כותב בפ"ג מהלכות תשובה ה"ד "אע"פ שתקיעת שופר בראש השנה גזירת הכתוב, רמז יש בו, עורו ישנים משנתכם ונרדמים הקיצו מתרדמתכם"

וצריך להבין, מדוע אדם חוטא מוגדר כישן, לשם כך עלינו להגדיר מהו אדם ישן, זה לא נכון לומר שאדם ישן אינו עושה כלום, כי רוב מערכות הגוף פועלות, מה שאינו פועל, זוהי מערכת החשיבה והדעת, כי כל המערכות פועלות, מבלי שהאדם מפעיל אותם, ע"י הדעת והמחשבה.

משמעות השינה בעבודת ה', היא כאשר עבודת ה' נעשית בחוסר מחשבה וללא כוונת הלב, שעליה אמר הנביא ישעיהו (כ"ט י"ג) "ותהי יראתם אותי מצות אנשים מלומדה".

בדברי הנביא נאמר כאן חידוש גדול, שלא רק מעשי המצוות יכולים להיעשות

באופן של מצות אנשים מלומדה, אלא שגם יראת שמים, שכל מציאותה מסורה ללב, גם יכולה להיות באופן, של מצות אנשים מלומדה. והוא פלא גדול.

עכ"פ מבואר כאן, שעבודת ה' באופן של מצות אנשים מלומדה, מקיפה את כל עבודת ה', הן ביסוד העבודה, שהיא יראת ה', הן במעשי המצוות, והן בעבודת התפילה, ועל כך אומר הרמב"ם עורו ישנים משנתכם, לעורר את כח המחשבה וכוונת הלב בעבודת ה'. ולהיאבק בכל הכח במציאות החמורה של עבודת ה', באופן של מצות אנשים מלומדה.

מעתה נבין את מה שהיה מרגלא בפומיה של מרן הרב שך זצ"ל, שהמציאות הנוראה של מצות אנשים מלומדה, הוא "החלף" דהיינו סכין השחיטה, של כל עבודת ה'.

בדברים דלהלן, ננסה בס"ד להציע דרך, איך לעורר את כל מערכת עבודת ה'. שתיעשה בטהרת המחשבה ובכוונת הלב. כדי שהקשר עם הקב"ה יהיה קשר חי. ולא כמצות אנשים מלומדה.

הרמב"ם כותב בהל' ברכות (פ"א ה"ג) "ברכות רבות תקנו חכמים, דרך שבח והודיה, ודרך בקשה, כדי לזכור את הבורא תמיד" ברמב"ם מבואר, שריבוי הברכות שנתחייבנו בהם, כדי שנזכור את הבורא תמיד.

כאשר נלמד כראוי, את משמעות החיוב שנתחייבנו לברך מאה ברכות בכל יום, נוכל בס"ד לעלות על דרך של עבודת ה' מתוך מחשבה וכוונת הלב. וזכרון השי"ת באופן חי.

דהנה מציאנו בחז"ל, על הפסוק "מה ה' אלוקיך דורש מעמך כי אם ליראה" אל תקרי מה אלא מאה, מכאן שחייב אדם לברך מאה ברכות בכל יום וכבר דנו בפוסקים, האם חיוב זה. הוא מן התורה או אסמכתא בעלמא. עכ"פ, ממה שהתורה רמזה את החיוב של מאה ברכות באותו ענין של כי אם ליראה, מבואר שמאה ברכות היא הדרך להגיע ליראת שמים. שהרי הגמ' שואלת וכי יראה מילתא זוטרתא היא. ומת' הגמ', לגבי משה מלתא זוטרתא. והדברים תמוהים. שהרי משה רבנו ע"ה דורש זאת מכלל ישראל, ולא מעצמו בלבד.

אלא מוכרח, שכאן גילתה לנו התורה דרך שעל ידה יוכל כל בן ישראל להגיע ליראת שמים, והדרך היא כנראה ע"י מאה ברכות. אך לכאורה צ"ב, שהרי דווקא ענין מאה ברכות בכל יום, יכולים להוליך למצב הפוך, שהרי המכשול העיקרי בעבודת ה' הוא המצב של "ותהי יראתם אותי מצות אנשים מלומדה" והאם אמירת מאה ברכות ליום אינה תורמת למצות אנשים מלומדה, באופן המובהק ביותר, כי ככל שהאדם. מרבה בברכות, הוא אומר אותם בפחות כוונה וללא תשומת הלב הראויה.

כדי להבין את עומק כוונת דברי חז"ל. נקדים להמשיל בעובדה



היסטורית. כאשר החלה לראשונה לנוע רכבת הקיטור ע"פ העולם. נחלקו הדעות בקרב ההמון; חלקם סברו שלא ייתכן תנועת קרונות ללא סוסים, ובהכרח שיש כאן מעשה כשפים, או שיש כאן סוסים מוסתרים, בתוך קרון הקטר. אך רק מיעוט האנשים הבינו, שבכח הקיטור להניע את הרכבת, אך רובא דרובא של האנשים, הכחישו מכל וכל, את האפשרות שקרונות ינועו ללא סוסים.

וכאשר קראתי את התיאור הנ"ל באחד מספרי אותה תקופה, חשבתי לעצמי, דבר פלא, כאשר אותו המון העם היה ברור לו, שלא ייתכן שרכבת תנוע ללא סוסים, מדוע הם שאלו את עצמם, שאלה חמורה יותר, האיך ייתכן שהסוסים עצמם, נעים ללא סוסים...

אמנם זה פשוט וברור לכל אדם, שסוסים יכולים לנוע. אך מדוע הם נעים, ע"ז אין להם תשובה כלל, משום שזו לא שאלה בכלל, אך עלינו להבין מה מהלך המחשבה או יותר נכון המהלך של חוסר המחשבה של בני האדם.

וכאן רואים אנו יסוד בנפש האדם. שהאדם מתפעל ושואל רק, כאשר הוא דואה דבר חדוש לפניו. דבר שלא הורגל בו. אך בנוגע למה שהאדם נולד לתוכו, ורואה אותו כעובדה קימת מקדמת דנא. אין הוא מתפלא כלל ועיקר. ולא משום שיש לו תשובות לכך, אלא שהשאלה לא מתעוררת בכלל, ואיך מבינים את מהלך הדברים התמוה הזה.

התשובה לכך, שהיות והעולם מושתת על יסוד הבחירה, ועל כן, אילו טבע האדם היה לחקור אחרי כל מהלך בריאת העולם והנהגתו, היה בוודאי מגיע לתשובה הבלתי נמנעת, שיש מנהיג לבירה! כפי שהגיע אליה אברהם אע"ה, ועל כן נטע הקב"ה בלב האדם את התחושה, שכל הסובב אותו בהנהגת הבריאה, אינו מעורר את האדם לשום תמיהה ושאלה, וממילא יכול האדם להיוולד ולמות, מבלי לשאול את עצמו את השאלה היסודית ביותר. מי ברא אלה.

נמצאנו למדים, שהמכשול היסודי בעבודת ה' ואמונתו. היא העובדה. שהאדם אינו מוטרד מהשאלה החשובה ביותר שהוא צריך לשאול את עצמו, ואילו היה מתעורר לשאול את עצמו, 'בוודאי שה' מגיע למסקנא הברורה, של מה רבו מעשיך ה' כולם בחכמה עשית.

כדי לעורר את האדם, לשאול את השאלה היסודית הזאת, של מי ברא אלה. חייב האדם לחוש שהבריאה אינה דבר ישן נושן, שמתנהלת זה אלפי שנים, במסלול קבוע ובלתי משתנה. אלא לחוש שהכל מתחדש ונוצר כל פעם מחדש, וכמוש"נ המחודש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית.

ורק כאשר יחוש האדם את תחושת ההתחדשות המתמדת, הוא יגיע להכרה הברורה של אין עוד מלבדו. אך כיצד יוצרים את התחושה הזאת של ההתחדשות הבלתי פוסקת של כל הבריאה כולה.

לשם כך תקנו חז"ל מאה ברכות. וכאשר האדם מברך ברכות השחר, ואומר "פוקח

עוורים" ומתבונן שכח ראייתו אינו פועל מעצמו, מאז שהוא נולד, אלא שהשי"ת פוקח את עיניו ברגע זה ובכל רגע. כמו"כ כשמברך "מתיר אסורים" הוא חש שהיכולת להניע את אבריו, נובעת מכך, שהקב"ה מתיר בכל רגע את כבלי השיתוק מעל רמ"ח אבריו ושס"ה גידיו.

וכאשר האדם נוטל לידיו פרי, ומברך עליו "בורא פי העץ" והוא מתבונן, שהפרי נברא במיוחד בבריאה מיוחדת. ולא מכח חוק קדום, הרי שהאדם: אינו חדל מלהתפעל, משפע החידושים הנוראים, שכל הבריאה כולה מתחדשת בכל עת ורגע. ונפשו מתרוננת וזועקת מי ברא אלה.

נמצא, שכאשר מברכים מאה ברכות כראוי וכיאות ככוונה הראויה. הרי שכל ברכה וברכה, מחדירה ללב את ההכרה, שהכל מחודש והכל נוצר זח עתה. וכמה צריך להודות על כל מה שנוצר ומתחדש בכל עת ובכל שעה.

שהרי הדבר ידוע, שאימתי האדם מרגיש בחסדי ה'. ביתר שאת, רק כאשר הוא נמצא ח"ו בסכנת חיים. והוא חש שהנה נשימתו נעצרת והוא ר"ל נחנק, וכאשר מתרחש הנס, ונשימתו חוזרת אליו. הוא זועק במלא כוחו, כל הנשמה תהלל י-ה. על כל נשימה ונשימה תהלל י-ה. כי האדם הנושם ללא הפסק, כבר עשרות בשנים. אינו מרגיש שיש לו להודות על כל נשימה, כי נדמה לו שהריאות פועלות מעצמן, אך כאשר הריאות מפסיקות ח"ו לנשום, והקב"ה מחזיר אליו את יכולת הנשימה, אז מתחוויר לו לאדם, שהנשימות אינם דבר המובן מאליו, אלא שיש מי שמנשים אותו בכל עת ובכל רגע.

יודוע מה שהמשיל הח"ח ז"ל, על אותו אדם שיוצא מביתו ונוקע את רגלו, והוא מובהל לבית חולים מחשש לשבר חמור, והנה כאשר מתברר שאין כאן שבר, אלא נקע בלבד, הוא מתמלא בשמחה, וחוזר לביתו, ונכנס בתרועת שמחה ומודיע לאשתו על גודל הנס שב"ה אין לו שבר, ורק נקע בלבד.

ושאל הח"ח ז"ל, מדוע היום שהאדם נקע את רגלו, היא חזר לביתו, כולו אפוף בשמחה, ואילו אתמול שחזר לביתו ללא נקע, הוא נכנס לביתו ללא מצב רוח כלל.

אלא שכאשר הכל מתנהל כשורה, האדם אינו מרגיש בחסדי ה', אך כאשר לפתע מהלך החיים נעצרים, והאדם חש שהוא בסכנה, והקב"ה מצילו מאיתה סכנה, הוא חש במלוא העוצמה כמה חסדים עושה עמו הקב"ה בכל עת ורגע. או אז הוא יאמר בכוונה רבה ובשמחה עצומה, בברכת מודים, "נודה לך ונספר תהילתך, על חיינו המסורים בידך ועל נשמותינו הפקודות לך, ועל נסיך שבכל יום עמנו, ועל נפלאותיך וטובותיך שבכל עת".

ואלו הן דברי הרמב"ן ז"ל בסוף פר' בא: 'ואין לאדם חלק בתורת משה רבינו עד שנאמין בכל דברינו ומקרנו שכולם נס, אין בהם טבע ומנהגו של



עולם".

כאן אנו מגיעים להבנת דברי חז"ל, שע"י מאה ברכות, יכול האדם להגיע לידי יראת שמים. כי כאשר האדם חש, שבכל עת רגע הקב"ה מחיהו, ודואג לכל צרכיו, הוא מתמלא ביראת שמים, כי כאשר האדם חש שחיי ופרנסתי וכל צרכיו נתונים בסכנה מתמדת, והיא זקוק לרחמי ה' וחסדיו על כל צעד ושעל, אין עצה טובה מזו, ליראת ה' וללכת בכל דרכיו.

שהרי כולנו מכירים, באיזה יראה ופחד, עומד האדם מול פרופסור שעומד לנתח אותו, ולהצילו ממות לחיים, כמה חושש האדם בשעה זו, שלא להרגיז את הפרופסור המהולל, כדי שלא להעלות את חמתו עליו. מעתה ק"ו הדברים, ומה כאשר עומד האדם מול בשר ודם, שאלבא דאמת, חיינו אינם נתונים בידיו של הפרופסור כלל וכלל, וכל מה שהוא עושה הוא מחובת ההשתדלות בלבד. עם כל זה נזהר האדם בכל כחו, שלא לפגוע ולו במשהו בכבודו של אותו פרופסור.

על אחת כמה כפולה ומכופלת, צריכה להיות הרגשתו של האדם, העומד מול רופא כל בשר ומפליא לעשות. שכל רפואתו וחיו הם אך ורק בידיו, באיזו הכנעה והרגשת הטובה צריך האדם להתנהג כלפי הבורא יתברך, המחיה אותו בכל עת ורגע.

מעתה נבין גם, מה שנאמר בספר הכוזרי, שמאה הברכות, אמורות להביא את האדם לשמחה בעבודת ה', כי כאשר חש האדם, בכל עת ורגע בחסדי ה', המלווים אותו על כל צעד ושעל, לבו מתמלא. בשמחה אין קץ, ומודה ומהלל ומשבח ליוצר בראשית. על רוב רחמיו וחסדיו עמו בכל עת ובכל שעה.

לאחר שלמדנו בס"ד, איך מאה ברכות מביאות את האדם, הן ליראת שמים והן לשמחה בעבודת ה', נוכל גם להבין איך מאה ברכות יעוררו את כל מערכת עבודת ה', למהלך של קשר חי עם הקב"ה.

כדי להתרגל באמירת מאה ברכות כראוי, הרי ברור ופשוט, שכדי שהברכות יעוררו את זכרון השי"ת, ויעוררו את הקשר החי לקב"ה, מובן ופשוט שהכוונה היא לברכות שייאמרו לא כמצות אנשים מלומדה.

כאן צריך להבהיר, שהמהלך של אמירת מאה ברכות כראוי תוך מחשבה וכוונה, אינו יכול להתבצע בבת אחת, אלא כמו שלימדונו רבותינו, שכל שינוי לטובה בעבודת ה', חייב להיעשות בהדרגה ובחכמה.

לשם כך, צריך אדם לקבוע לעצמו. כמות לא גדולה של ברכות, בין חמש לעשר ברכות ליום, שבהם הוא יכוון בכל מצב וללא שום הוראת היתר, ולאחר שירגיש שהוא יכול להוסיף בכמות הברכות, יוכל להוסיף בהדרגה ובחכמה, עד שיזכה להרגיל עצמו, ואז יתקיים בו, מה שאמר אדוננו הגר"א זצ"ל, "ההרגל על כל דבר הוא שלטון".

התוצאה המופלאה של אמירת מאה ברכות כראוי, בכוחה לחולל מהפכה של ממש בכל אופן עבודת ה', שתיעשה במהלך של מחשבה וכוונה, וכך יוכל האדם בס"ד

להשתחרר בהדרגה מהמצב הנורא, של "ותהי יראתם אותי מצות אנשים מלומדה", ולעלות למעלה למשכיל בדרך העולה בית א-ל.

זכינו בס"ד למצוא נתיב בדרכי העבודה הראויה להשי"ת, והיות ובימים אלו, כל הבא להיטהר באופן מעשי, זוכה לשפע של סייעתא דשמיא, יהי רצון שנזכה לקיים "מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו", ויקויים בנו מש"כ ברבינו יונה "והוא יכפר עלינו ביום הזה לטהר אותנו" ונזכה לגמר חתימה טובה לחיים טובים ולשלום. אכ"ר.



מפני קורנתו מי יעמוד

שמעתי מאחד שסיפר: החורף הוא חורף של שנת תש"ב היה חורף קשה שאפילו זקני סיביר לא זכרו אנחנו כך סבא שלי תמיד היה מספר, אותה קבוצה של פליטים שרובם היו בני ישיבות שהוגלו לסיביר בתחילת בקיץ של תש"א עמדנו חסרי אונים נגד אותו גל נורא ומסוכן של כפור, כל הנסיונות שלנו למצוא פתרונות לא הועילו גם קצת העצים שהיו שגם הם עמדו להגמר לא עזרו כנגד הקור האיום והנורא ופתאום צצה הישועה, ברחמי וברב חסדיו מזג האויר השתנה לגמרי, אמנם עדיין היה קר, אבל קור שאפשר לחיות אתו ועד סוף החורף שרר מזג אויר שגם אותו זקני סיביר לא זכרו, אפשר לומר במושגים של סיביר זה יכל להקרא חמסין, סבא היה מזכיר שאת זה אנחנו אומרים כל בוקר בתפילה "משליך קרחו כפתים לפני קרתו מי יעמוד" ממש אין עצה, רק פתרון אחד "ישלח דברו וימסם".

היום כמעט שמונים שנה אחרי זה שאנחנו עומדים במצב של לפני קורנתו מי יעמוד, תפילה אחת בקשה אחת ועצה אחת רק זה יש "ישלח דברו וירפאם".

(הרב אפרים חדש)

כפתחו של מחט

נאמר פתחו לי פתח כפתחו של מחט, רמזו בכך שהפתח שצריך לפתוח ע"מ לשוב בתשובה, צריך להיות פתח קטן- **אך דוקר כמחט.** לא חכמה לקבל קבלות שאינן נוגעות בנקודות רגישות. ובספרים הקדושים כתוב ששמירת הלשון מכל חלקי הדיבורים האסורים זה הוא הדבר המעולה ביותר שיכול לשנות את כל מעמדו של אדם ויכול בן רגע להפך לאדם אחר.





מרן המשגיח הגה"צ רבי דב יפה צוק"ל השיטה של 'היום' לחזור בתשובה

כינו שבכל שנה בליל שבת קודש, היה עומד רבינו זצוק"ל בהיכל השיבה ומעורר הציבור, להתחזק במיוחד בשבת זו, בשמירת שבת בכל דקדוקיה, כי זו סגולה שימחלו על כל שבתות השנה. והביא את לשונו של בעל יסוד ושורש העבודה, כי כיון שהשבת היא יסוד ועיקר לתשובה, נקראה שבת זו 'שבת תשובה' ומוסיף: לכן יזהר בו האדם מאוד ומאוד לשמור ולעשות אותו כהלכתו בכל פרטיו ודקדוקיו, וגם מלדבר בו שיחת חולין ח"ו, וגם לטהר רעיוניו ומחשבותיו שלא יחשוב בעניני עולם הזה כלל וכלל, רק ביראת ה' כל היום, ואז מוחלין לו על כל מה שחטא בשבתות השנה מיום היוולדו ועד עתה.



ב. עוד היה רגיל רבינו להביא, את פירושו של המלבי"ם על הפסוק 'אשור לא יושיענו על סוס לא נרכב ולא נאמר עוד אלקינו למעשה ידינו, אשר בך ירחם יתום' המובא בהפטרה של שבת זו. כי כאשר האדם מגיע לידי הכרה והבנה, כי אין לו במה לבטוח, ואין לו במי לבטוח, הוא יזכה לרחמים מאת הקב"ה בעצמו. וז"ל: **אשר בך ירחם יתום**. שמי שאין לו שום עוזר וסומך מצד הטבע, אתה תרחם עליו מצד רחמך, וכן אחר שאין לנו בטחון ותקווה על שום דבר, נמצא רחמים אצלך. כי כדי לזכות לעזרתו של הבורא אפשר, רק שמרגישים שרק הוא יכול לעזור."

בראש השנה חידשנו את מלכות ה' ועלו בנו הרהורי תשובה, כל אדם צריך להרגיש בכל פעולה שעושה עכשיו - הנה מתחילה לה שנה חדשה, במעשי אני מתקן את הרע ומיטיב יותר ויותר את הטוב. הקב"ה מתחשב במצב של כל אחד ואחד וביכולתו, במיוחד מבני תורה נדרש לעשות הכל יותר ברצינות.

ג. אחד הדברים שצריכים תיקון, הוא בזבוז הזמן בימי שישי ושבת, שבת שקולה כנגד כל התורה, אם השבת עוברת כראוי, כל הימים אחרי כן ולימוד התורה נראים

אחרת. יום שישי, הוא יום הכנה לקראת השבת, לפשפש במעשיו ולנקות את חלונות הנפש, כדי שהשמש הגדולה של שבת תחדור לתוך ליבו. הדברים אמורים במיוחד בשבת תשובה. כתוב ביערות דבש וכן מובא בכתבי האר"ז ז"ל שכל יום מימי עשרת ימי תשובה מכפר על יום שכנגדו, דרך משל, יום שני מכפר על כל ימי שני שהיו במשך שנה שעברה. ר' אלהיה היה מעורר שהוא הדין בשבוע האחרון של השנה. א"כ לפי זה נמצא, ששבת זו מכפרת כל שבתות השנה, לכן עלינו להתחזק בה במיוחד.

ד. דוד המלך אומר "חשבתי דרכי ואשיבה רגלי אל עדותיך" דורשים חז"ל, שבכל יום יום הייתי חושב ללכת למקום פלוני ולמקום פלוני, אך רגלי היו מוליכות אותי לבית המדרש. לומד מכך הפלא יועץ שטמון בזה יסוד עמוק - שיש ענין לרמות את היצר. בקבלת תשובה אפשר להיעזר בזה מאוד, בשיטה של 'היום'. שיאמר אני מקבל על היום לחזור בתשובה, מה שיהיה מחר, נראה מחר. באופן כזה יהיה קל לו להחזיק מעמד, כי יום אחד לא יהיה נראה לו כה כבד, ובזה הוא מרמה את היצר. וכן יאמר למחר, לאחר שהתגבר היום בלי קשיים, ונמצא חוזר בתשובה.

בדומה לעצת הפלא יועץ, שמעתי סיפור על הגרי"ש אלישיב זצ"ל, שהיה יושב ולומד כל השנים לבדו, מבודד מן העולם ואינו משוחח עם איש. פעם שאלו אחד ממקורביו, כי גם חפץ לעשות כמותו. השיב לו, הלימוד בבדידות בימי צעירותי היה דבר קשה מאוד בעבורי, ואיני מאמין שיש אדם המסוגל לעבור את ייסורי הבדידות שעברתי. הוסיף וסיפר, היו זמנים שחשתי שאיני מסוגל עוד להמשיך בבדידותי, וחשתי צורך לצאת מבית המדרש ולשוחח מעט עם מישהו. החלטתי שלמחרת בשעת הצהרים בתחילת הסדר אשוחח חמש דקות בלבד בתחילת הסדר בענינא דעלמא עם מאן דהו שיזדמן לביהמ"ד, כך הרגעת את עצמי עד למחרת. למחרת חשבתי שאדחה את השיחה ליום המחרת. כשהגיעה השעה היעודה, חשבתי לעצמי, שאולי אדחה את כל העניין ליום נוסף, עד כי חשתי שהצורך להתאוורר חלף, התגברתי על היצר ונשארתי ללמוד.



י"ג מידות

נוסח שאומרים "בזכות שלש עשרה מדות של רחמים שאינן חוזרות ריקם מלפניך" לכאורה היכן מצינו בקרא הבטחה זו שלא יחזרו ריקם? ונראה רמז בפסוק "וחנותי את אשר אחון ורחמתי את אשר ארחם". **ארח"ם**, נוטריקון אינן חוזרות ריקם מלפניך. ופסוק זה נאמר אצל י"ג מדות

(אמרי נועם)





הג"ר יעקב ישראל בייפוס "מלך עוזר" – בעשרת ימי תשובה

תב הרמז"ל ב"מאמר החכמה" שעיקר הענין שיום הדין והמשפט הוא בראש השנה דוקא, הוא מפני שבר"ה נברא העולם, ואז היתה תחילת מלכותו של הקב"ה בעולם. לכן בכל שנה מתגלה מלכותו יתברך בעולם, וגילוי המלכות בעולם הוא ע"י המשפט, שבזה ניכר שהקב"ה מולך ומושל בעולם. לכן ביום ר"ה שיש בו גילוי המלכות, יש יום דין ומשפט.



גילוי מלכותו זה, אומר הגר"ד הקשר זצ"ל בספרו "שירת דוד", נמשך מר"ה עד לאחר יום הכיפורים, לכן בכל ימים אלה אנו אומרים "המלך הקדוש" ו"המלך המשפט". בזה מבואר מה שאמרו חז"ל במסכת ראש השנה (נה) על ימים אלה, דמה שכתוב (ישעי' נה): "דרשו ה' בהימצאו קראוהו בהיותו קרוב", אלו עשרה ימים שמר"ה עד יוה"כ. דהיינו שימים אלה הינם ימים שבהם ה' נמצא וקרוב. ואע"פ שבכל השנה ה' נמצא וקרוב, אולם בימים אלה ההנהגה שלו היא הנהגה של גילוי כבוד מלכותו בעולם. לכן אנו נמצאים אז, במדרגת קירבה מיוחדת לה' יתברך.

ההנהגה המיוחדת הזו של הקב"ה, שהוא מגלה את עצמו בימים אלה, באה כדי לעזור לנו ולהקל עלינו את מילוי חובת התשובה והתפילה הנדרשת מאתנו בימים אלה. וכבר כתב הרמב"ם (הלכות תשובה ב, ו) שבימים אלה התשובה והצעקה יפים ביותר ומתקבלים מיד.

יש בהנהגה זו מעין ההנהגה במלכותא דארעא. אצל מלך ב"ו אין אפשרות להיכנס אליו בכל עת, ולכן הבקשות שיש לנתיניו מועברות אליו באמצעות עבדי המלך. כך גם במלכותא דרקיעא [לפי המושגים שלנו], במשך השנה מוכנסות התפילות אל ה', ע"י המלאכים. ומה שלדעתם אינו ראוי להיות מוגש למלך, הם לא מגישים, או מגישים עם

ביקורת וקיסרוג. לכן התפילה והתשובה, לא מתקבלים אז כל כך בקלות.

שונים הם פני הדברים כאשר המלך פותח את שערי ארמונו, ומאפשר בכך להגיש אליו את הבקשות באופן אישי. בנסיבות אלו הסיכוי לקבלת הבקשות הינו גדול הרבה יותר. כך גם בימים אלה, גם תפילה הנאמרת בפחות כוונה נענית, וכמו כן גם בקשות שאינן ראויות כל כך, מתמלאות. זהו עזר ה' המיוחד הניתן בימים אלה ע"י גילוי מלכותו שבימים שמר"ה ועד יום הכיפורים.

אולם נראה שיש בענין זה של כבוד מלכותו יתברך המתגלה בימים אלה, כוונה עמוקה נוספת. והיינו שבעצם מוטלת עלינו חובה תמידית להרגיש את עצמנו כחיילים בצבא המלך [שכן 'ה' צבאות" שמו]. וכשם שתפקידו העיקרי של חייל הוא לבצע את התפקידים המוטלים עליו ע"י המלך, כך במשך כל ימי חיינו אנו נדרשים לבצע את המוטל עלינו ע"י מלכנו. עלינו לעשות זאת, כביכול, לצורך מלכנו.

לאור זה נבין ביתר תוקף, את פשר הגילוי של כבוד מלכותו יתברך בימים אלה. הקב"ה נוהג עמנו, כאמור, כמלך בשר ודם. ודרכם של מלכים לתת לחייליהם הזדמנויות ליהנות מיחס אישי וקרוב, כדי לחזק בהם את נאמנותם למלך. בכך יתחזק הרצון למלא את תפקידם כיאות. וכן הוא גם במלכותא דרקייעא, הקירבה והרגשת המלכות בימים אלה, נועדה לתת לנו משנה כח להיות עבדים וחיילים נאמנים בצבאות ה'.

הרגשה זו של עבד וחייל הנדרשת מאתנו, מקיפה את כל סוגי ההתעסקויות שלנו. לומדי תורה, מרביצי תורה, נשים המנהלות ביתן ומחנכות את ילדיהן וכן כל שאר התפקידים. את כל צורת חיינו, אנו נדרשים לראות כתפקיד המוטל עלינו ע"י הקב"ה. וממילא גדולה החובה למלאו כדת וכדין לכבודו יתברך ולרצונו, בהתאם להוראותיו בתורה.

ככל שנאמנותנו תיגבר, נחשב כנתינים של המלך. וכידוע על פי משנתו של הגר"ס מסלנט, שאמר: שגיררים של מדינות, פקידים גבוהים ואף מלצרים, זוכים לכלכלה ולכל הנדרש מאת מעסיקיהם. הכלל בזה הוא שכל מי שפעילותו למען אדונו, מקבל את כל הנדרש לקיומו היום יומי חינם אין כסף. כך גם אנו נוכל לזכות לכך שה' יתן לנו את כל צרכינו במתנת חינם.

זהו פשר בקשתנו החוזרת ונשנית לאורך כל עשרת ימי תשובה "זכרנו לחיים מלך חפץ בחיים [בחיים שלנו שהם למענו] וכתבנו בספר החיים [מדוע? כן] למענך אלקים חיים". אנו מייחלים לחיים שינוצלו על ידינו למענו יתברך, ואז נזכה למתנת החיים בחינם.





הר' דב סוקולובסקי שובה ישראל

רופא מְשׁוּבָּה ~ וְרוּצֵה בַתְּשׁוּבָה ~ בְּיוֹם שַׁבַּת שׁוּבָה ~ ה' הַקְּשִׁיבָה
(פיוט לשבת שובה מתוך מחזור ארם צובא)

עניינים לשבת שובה

♦ תוכן ♦

- א. אין קרוב לקב"ה כמו לב האדם. ב. נעילה עדיף.
- ג. דרשת שבת שובה בטלפון. ד. בהיותו קרוב 1.
- ה. בהיותו קרוב 2. ו. סליחות לחמישי של עשי"ת.

א. אין קרוב לקב"ה כמו לב האדם

הגר"א עה"פ מודה ועוזב ירוחם (משלי כח יג), מבאר את דברי הנביא בהפטורת שובה, וז"ל "כי בעל תשובה צריך ד' דברים והן עזיבת החטא ווידוי וחרטה וקבלה שלא לעשות עוד. זה שאמר שובה ישראל עד ה' אלקיך וגו' קחו עמכם דברים וגו'. שובה ישראל הוא עזיבת החטא ששיבו הגזילה או שאר דברים, עד ה' הוא חרטה כמ"ש בזהר שעיקר הוא בלב ולית מאן דקריב לקב"ה כליבו של אדם, וזהו עד ה' קחו עמכם דברים הוא וידוי ושובו אל ה' הוא קבלה על להבא, ואח"כ כתיב אשר בך ירוחם יתום ושם בית ישראל נקרא יתומים כמ"ש יתומים היינו וכו' וזהו ומודה ועוזב ירוחם" ע"כ.



ב. נעילה עדיף

הגר"י זילברשטיין נשאל על אחד שיכול לבוא לביהכ"נ רק פעם א', או במוסף שבת שובה או במוסף של יוה"כ, מה עליו לעשות. ונ"מ בימינו למבודד שיש בידו לארגן בחצרו רק פעם אחת, מה יעדיף.

ומביא מרש"י בע"ז צ: ד"ה דין וז"ל, מוספי כל השנה הן שבח וסיפורי מעשה אבל מוסף ראש השנה מתוך שהוא מתפלל מלכיות זכרונות שופרות מיפקד דינא טפי ואל פרוש אדם עצמו מן הצבור ע"כ.

ועפ"ז פסק דמסתבר דה"ה במוסף יוה"כ, די שדר העבודה.

ובשו"ע הרב אי' (תקצ"א יד) וז"ל אבל מוספין של כל השנה וכן שחרית אפילו של ר"ה הואיל ואינן אלא שבחו של הקדוש ברוך הוא וסיפורי מעשה הקרבנות אף אם יתפלל ביחיד לא יעיינו במעשיו וכו', אבל בתפילת מוסף, הואיל וזמנה כל היום ויש מקדימין להתפלל ויש מאחרין יש לו לחוש שמא בשעה שהוא מתפלל אין מתפללין תפילה זו שום ציבור בעולם ותדחה תפילתו.

ומוסיף הרב זלברשטיין שבודאי גם במוסף יוה"כ כיון שיש בו כפרה באמירתו בציבור ובאמירת "הכהנים והעם" וכל סדר העבודה ודאי שהוא עדיף על מוסף בשבת שובה.

אמנם המ"ב בס"י צ' סקכ"ח מביא בשם הרדב"ז שמי שאסור בבית הסהר ונתנו לו יום אחד רשות להתפלל, יצא מיד באותו היום ולא יחמיץ המצוה על יוה"כ או פורים, הרי שלכאורה עדיף בשבת שובה, מאשר להתמין ליוה"כ.

וחילק הגרי"ז שליט"א שדוקא כשהשר נתן לו רשות אל יחמיץ המצוה אבל אם הוא פטור מעיקר הדין ובגלל חסידותו רוצה לבוא להתפלל ויש לו ב' אפשרויות הנ"ל, רשאי להתפלל ביוה"כ ואין כאן משום מצוה הבאה לידך אל תחמיצנה כי משניהם הוא פטור משא"כ בבית הסהר שהוא מתחייב ויש משום מצוה הבאה לידך.

אלא די ש לדון על עצם ההשוואה בין מוסף דר"ה למוסף דיו"כ, דבר"ה יש מלכויות זכרונות שופרות (יעו"י) במאמר על ר"ה אות יד בשם המועדים זמנים שמלכויות זכרונות ושופרות סמכ"י ליה מדאורי"י) משא"כ ביוה"כ ולמה נעדיפנה. ואם משום סדר העבודה הלא הוא בחזרת הש"ץ ואינו מעיקר החיוב. ויתכן א"כ שהם שוים ואל יחמיץ את מוסף של שבת שובה.

ובאמת מן הסתם עדיף שיעשה מגין לנעילה שיש בה גם חזרת הש"ץ וגם יוכל לומר י"ג מדות בצבור.



ג. דרשת שבת שובה בטלפון

אי במטה משה (תת"ג) "ונוהגין לדרוש בשבת זו וכן בשבת שלפני ר"ה כדי לעורר העם בתשובה. ומצאתי סמך לזה במדרש משלי (י) שכ' אמר הקב"ה בשעה שחכם יושב ודורש אני מוחל ומכפר עונותיהן של ישראל. על כן ראוי לדרוש בשבת זו כדי שיכפר עונותיהן וכן תמצא סמך לזה בספר הזוהר ויקרא עמוד יא ע"ש. וכתבתי זה להורות כי מנהג אבותינו תורה היא, וכולם יש להם שורש וענף ויסוד מוסד". וכ"כ א"ר תרג, ב. מה נעשה בשנה זו אשר היא שעת המפזרים ולא שעת המכנסים ואין מתכנסין ביחד לשמוע דברי תוכחה ומוסר. ובשבת הלא אין "קול מבי מדרשא" בטלפון, ואיך נקיים מנהג יקר זה.

אמנם מרן בעל השבט הלוי וכמו"כ מרן בעל החוט שני בשנותיהם המאוחרות אשר לא היה בכחם לצאת ולדרוש בצבור היו אומרים דרשת שבת שובה ושבת הגדול מוקדם ביום חמישי או מאוחר במוצ"ש.

וא"כ ה"ה בימינו אפשר דרך הטלפון, והאפשרויות רבות.

ד. בהיותו קרוב 1

עוד מהפטורת שובה: אני כברוש רענן ממני פריץ נמצא, הגה"ק רבי יעקב יחזקיהו (גרינולד) בעל הויגד משה מפאפא אמר בשם מהרי"ד מבעלזא, שהשי"ת אומר בפסוק זה על עצמו שהוא כמו ענף צעיר שיכולים לכופף אותו, וכביכול הוא מתכופף ומבקש מאת בניו רחומיו לחזור למוטב ועי"ז להחזיק בענף. ובאמת מפירש"י שם נראה סעד להנ"ל, שפי' "אני לו נכפף להיות אוחז ידו בי כברוש רענן הנכפף לארץ שאדם אוחז בענפיו כלומר אהיה מצוי לו". ובכל אופן האדם נמצא רחוק..

אבל בעשי"ת יש בחינה שהקב"ה מתכופף יותר וממילא האדם יותר קרוב אליו, וכמו שכתוב "קראוהו בהיותו קרוב". וזה הזמן איפה למשוך ידינו ולבנו כלפי מעלה ולאחוז במדותיו ית' בכל הכת.

ה. בהיותו קרוב 2

ידועים דברי הרמב"ם בהל' תשובה (ג, ה) אע"פ שהתשובה והצעקה יפה לעולם, בעשרה הימים שבין ראש השנה ויום הכפורים היא יפה ביותר ומתקבלת היא מיד שנאמר דרשו ה' בהמצאו (ישעי' נה, ו).

האמרי חיים היה נוהג לספר, אמרו לאשה כשרה אחרי יום הקדוש "מזאל האבן אויס גפועלט אלעס גוט" השיבה ואמרה בצדק: אף לרוצח אם היו מבקשים ממנו כ"כ היה מסכים לוותר ולמלא הבקשה ק"ו הקב"ה בעל הרחמים בודאי כבר קיבל תפילותינו.

ויה"ר שנזכה אכן שתפילותינו יהיו מכל הלב ובכל הכוונה הראוייה ויתקבלו לפני

ית'.

ו. סליחות לחמישי של עשי"ת

בשנה זו שיעו"כ חל ביום ראשון, הסליחות של חמישי של עשי"ת שבהם אומרים י"ג מדות חל ביום שישי, ויש הרבה שנהגו להקדימו ליום חמישי שהוא מימי הרצון, וכן נהגו במאורות ובעוד בתי כנסת. וכן כתוב בחלק מהלוחות וספרי המנהגים.

אבל יש להקפיד שלא להקדים רק את הפזמון אלא את כל הסליחות של היום, משום שלכל שאר הסליחות יש קשר לפזמון, וכגון הפזמון שמסתיים בתיבות "ענני בקראי ה' ה'".

וזכות שלש עשרה מדות שאינן חוזרות ריקם מלפניו ית' יכריעו דיננו לטובה אכ"ר.

דְּלִתִּי תְּשׁוּבָה חַי פְּתַח לִי ~ כִּי שָׁבְתִי מִחֻטְאֵי וּמַעֲלֵי ~ אֲנֵי צוּרֵי שְׁמַע קוֹלִי ~ מוֹהַר עֲנֵנִי
(פיוט לרבי רפאל ענתבי לעשי"ת)



צריך אתה לדעת, כי כל המבין שלש עשרה מדות ויודע פירושן ועיקרן, ומתפלל בהם בכוונה, אין תפילתו חוזרת ריקם! אלא אם כן היו בידו עבירות שמעכבות זה. והנה בזמן הזה שאנחנו שרויים בגלות ואין לנו כהן גדול לכפר על חטאותינו, ולא מזבח להקריב עליו קרבנות, ולא בית המקדש להתפלל בתוכו, לא נשאר לנו לפני ה' בלתי אם תפילתנו ושלוש עשרה מדותיו, ומתוך שלש עשרה מדות אלה למדנו סדרי תפילה ובקשת רחמים מאת אדון הכל יתעלה.

(רבינו בחיי שמות ל"ד)

מראשית השנה עד אחרית שנה

לכאורה צ"ע מדוע בתחילה כתוב השנה עם ה' הידיעה ובסוף כתוב שנה בלא? וי"ל שדרך העולם הוא שבתחילת השנה יש להם הרבה תוכניות ואומרים לעצמם שהשנה זה הולך להיות השנה הכי מוצלחת בה' הידיעה. אולם בסוף השנה רואים שכל התוכניות כבר אינם ונשאר רק שנה בלא ה'. המסר הוא שנתפלל לה' שגם בסוף השנה נחזיק בתוכניות שלנו בתפילה בלימוד בשמירת הלשון וכדו'.

(חתם סופר פרשת כי תבוא).





הרב ישראל קניגסברג ליקוט במעלת התפילה בעשי"ת

לא להרפות מחיזוק בתפילה

פעמים אחר שעוברים כמה ימים מעשי"ת אז לאט לאט יורדת ההתלהבות באמירת אבינו מלכנו, הרי אמרו זאת כבר הרבה פעמים, וכמה זה חבל, הרי עכשיו זה הזמן שאתה יכול לשנות את המצב שלך, עוד מעט הכל נסגר, אח"כ כבר א"א לשנות! ועכשיו כל אבינו מלכנו בכוונה יכול לשנות, אנו לא יכולים אף פעם לדעת איזו תפילה תתקבל, ואיזה גזירה זה יכול לשנות, כל אמירת תהילים, כל אבינו מלכנו, עכשיו כל בקשה יכולה לשנות, ואח"כ כבר יהיה מאוחר. לפעמים במשך השנה כשיש לאדם איזה צרה ח"ו, פרנסה, חוסר בריאות, מחלות, אז הוא מרעיש עולמות ומקדיש ימים ולילות לאמירת תהילים וברכות, אבל בעצם את כל זה הוא יכל לחסוך עכשיו - באבינו מלכנו אחד וכדו' שיאמר כמו שצריך מעומק הלב.

(הגאון רבי דוד שטרן שליט"א)

בר"ה נקודת המרכז הוא תקיעת שופר שיש בזה רמז "עורו ישנים" וגו' והן המלכת ה', ומה שצריך לצאת מזה הוא התחזקות בקבלת מלכות ה', וצריך להמשיך את זה כל יום בק"ש וכן כאשר אומרים "אבינו מלכנו"

(מרון המשגיח רבי דב יפה זצוק"ל)

"אבינו מלכנו" - ב"מלכנו" כלולים שני דברים, האחד שהקב"ה מתייחס אלינו כמו מלך ויש לו הנהגה מיוחדת אתנו. ושנית, שהוא מלכנו, שאנו מקבלים אותו עלינו למלך. ודי מצוי שישנם שמדגישים את הבקשה ולא את ה"אבינו מלכנו". ובאמת בקלם אחרי שהיו אומרים "אבינו מלכנו", היו נעצרים לרגע וממשיכים את הבקשה. אדם שמקבל הרגשה באבינו מלכנו, הוא אדם אחר... (*)

להתפלל שנוכה לכפרה

רבי ישראל סלנטר תמיד היה אומר כמה **צריכים להתפלל לפני יו"כ בשביל לזכות לכפרת יו"כ כראוי**, וע"כ בואו ונצל את הזמן שנשאר להתפלל שנזכה באמת לכפרה, כמה מסכן הוא אותו אדם שעובר את יו"כ ונשאר באותו מצב של טמטום הלב שהיה בו הרי יכולת להתנקות הזדמנות חד פעמית פעם אחת בשנה. רבי ישראל סלנטר היה אומר שאם היה לנו יו"כ פעם בשבעים שנה כמה היינו מאושרים בכך שיש לנו אפשרות להתנקות והקב"ה נתן לנו פעם בשנה יו"כ.

את האור של יו"כ מקבל כ"א לפי מה שהתכוונן לזה, כל מה שמתכוונן יותר זוכה לאור יותר, בחסדי ה' אין לשער כמה יכול לזכות ויכול להפך לאדם אחר, ימים אלו צריך האדם לנצל הן להתפלל על ס"ד שה' יעזור לו לפשפש במעשיו ושבאמת יזכה להתכוונן ליוה"כ כראוי ולקבל את האור... זה עצמו שיודע שיוה"כ זה 'אור עצום' והוא מצפה לכך, זה הבדל גדול לעומת מי שלא מצפה לזה כלל.

(מרוך המשגיח זצוק"ל)

עשי"ת הם המשך לר"ה והכנה ליוה"כ אמנם גם בעצמותה יש לה מעלה כותב הרמב"ם בהל' תשובה פ"ב ס"ו: "אע"פ שהתשובה והצעקה יפה לעולם בעשרה ימים שבין ר"ה ויוה"כ היא יפה ביותר ומתקבלת היא מיד שנאמר "דרשו ה' בהימצאו". משמע א"כ שבעשי"ת הן **לענין קבלת התשובה והן לענין הצעקה אדם יכול להשיג מה שבכל השנה לא ישיג!** ומה טוב שאדם יתפלל בצורה פרטית על כל מה שנצרך מה שמרגיש צורך לתקן, רוצה לשוב ולא יודע מה קודם וכו', כל השנה תפילה לרוחניות אחרת מתפילה לגשמיות ובמיוחד בימים אלו.

מזמור התשובה

אני מרגיש שזה מאוד מועיל לחזור הרבה לפני יו"כ על מזמור התשובה בפרק נ"א בתהילים (שדוד המלך בא להקב"ה בלב שבור ונדכה אחרי החטא... עשרים ושתים שנה לא חזר בו ולא ויתר ולא הפסיק להתפלל: רבש"ע 'הרב כבסני מעוני ומחטאתי טהרני' על דבר שאנו אפ"י לא יודעים מה היה שם והוא מתפלל ומבקש כבסני טהרני תחטאתי באזוב ואטהר כבסני ומשגל אלבין וכך דוד המלך חוזר ומתפלל ומתפלל עד שהוא זכה שהקב"ה אכן החזיר לו את רוח הקודש) וכך לבקש ולהתחנן לקב"ה: **רבש"ע שאני יזכה ביו"כ "הרב כבסני מעוני ומחטאתי טהרני" שאזכה להגיע ביוה"כ לטהרה שלא ח"ו יהיה מצב שאעבור את יו"כ והכל ישראל באותו מצב ח"ו, כמה צריכים להתפלל ע"ז בימים האלו וכמה צריכים להתפלל ע"ז ביוה"כ עצמו...**

(מורנו הגאון רבי דוד שטרן שליט"א)

עיין בפלא יועץ (ערך תשובה תרכ"ט) שהוסיף על תפילת האריז"ל לעשי"ת בברכת השיבנו בשמו"ע.

"חרדה ילבש בתפלותיו בכיה ולב נשבר בעשי"ת, ועיקר התשובה



שיעשה האדם בימים אלו על חטאותיו הוא שיהיה נאנח ובוכה על חורבן ביהמ"ק ועל חילו שמו הגדול ותורתו הקדושה, אשר עוונותיו מנעו הטוב והיה מסייע לעכב הגאולה"

(החיד"א)

בימים אלו מוטל עלינו שכל שלשת התפילות יהיו ביגיעה ובמסירות, שלא תהיה התפילה תלויה במצב רוח וכדו' וכך בלימוד המוסר!!!

כדאי לאדם להכין לעצמו רשימה על מה להתפלל בימים אלו, וביום הכיפורים, כי לפעמים בגלל צרות אחרונות שוכחים הראשונות, ואח"כ מצטערים על ששכחו להתפלל על דבר זה בזמן כה מסוגל.

ברצוני לספר מעשה שהביא תועלת גדולה לרבים: מעשה בבחור שלא זכה להתמיד... שנה אחת שמו לב שבחור זה התחיל ללמוד סדרים שלמים מבוקר ועד ערב, ובתחילה חשבו שזהו חיזוק לתקופה קצרה, נראה כמה זמן זה יחזיק? ולבסוף עבר כל החורף והבחור עדיין אוחז בשקידתו הגדולה, בביה"ז ניגש חברו לשאול אותו לפשר הדבר, והבחור נענה לבקשתו וסיפר: שמעתי לפני ר"ה שיחה מאוד משמעותית מהו כח תפילה בכלל ובפרט **התפילות מר"ה עד יוה"כ, שזה בבחינת עוה"ב...** וכפי שהמחיש הרב פנקס זצ"ל **שלפי המקובלים ירידת השפע משך כל השנה נקראית טיפין טיפין, ואולם בעשיית זה נקרא נהרות נהרות...** וכ"א יבין לבד את ההבדל! (מבהיל על הרעיון) הוסיף הבחור כי במסתרים בכתה נפשו על ביטולו מן הלימוד... לכן החלטתי שאני הולך "להשכיב את עצמי" להתפלל על שני דברים בעיקר, חשק בלימוד התורה וכח להתמיד (כי אדם לא יכול להתפלל מתוך הלב על הרבה דברים ביחד) ואני התפללתי ע"כ בפועל מאות פעמים, בכל מקום שמוזכר עניין זה בתפילה, וכן בכל מקום שאפשר לבקש בקשות פרטיות... והנה לאחר יו"כ התיישבתי ללמוד והרגשתי הרגשה עילאית, אבל לא הייתי עדיין משוכנע שזה הועיל, והנה כאשר התחיל הזמן אני לומד בסדר א' ולהפתעתי פתאום נגמר הסדר - - בו בזמן שתמיד הייתי מסתכל על השעון חמישים פעם.. או אז הבנתי שתפילותי התקבלו. והסיפור הזה נותן לכולנו את הרעיון **'למקד תפילות'**, ומעיד אני שכל שנה אני מקבל סיפורים חדשים בעקבות הסיפור הזה, אחד מספר שהחליטו הורים להשקיע תפילות בעשרה ימים אלו על איזה בן שהיה להם קשיים איתו, והבעיה פשוט נעלמה, אחר מספר שסבל מחולשה נוראה זמן ממושך, ואחר התפילות הכל נעלם...

(הרב אשר דרוק שליט"א)

מעשה באברך מרכסים שלפני שנים רבות הגיע למרן בעל הקהילות יעקב זצ"ל באמצע השנה, ובקשו שיתפלל על אמו שחלתה במחלה קשה, כאשר שמע מרן את פרטי המקרה, הגיב בצער: **חבל, בשביל זה צריך תפילה של עשרת ימי תשובה!!!**



יום משפחה



את יום הכיפורים הזה

5:59	הדלקת הנרות
5:19	עלות השחר
5:41	זמן ציצית
6:32	נץ החמה
8:46	סוזק"ש א'
9:31	סוזש"ק גר"א
10:31	סו"ז תפילה
12:30	חצות
6:27	שקיעה
7:04	צאת הצום
7:40	ר"ת



מרן המשגיח הגה"צ רבי דב יפה צוק"ל יום הכיפורים – הלב של השנה

כינו לחודש אלול שהם ימי רצון, ימים שהיה במיוחד אפשר להשיג בהם, אחר כך זכינו לראש השנה שהמלכנו את הקב"ה עלינו - 'תמלכינו עליכם', עכשיו אנו בעשרת ימי תשובה. בראש השנה המלכנו את הקב"ה באופן כללי, עכשיו אנו באים לתקן את הפרטים. כתוב במדרש, שבזכות עשרה ניסיונות שנתנסה אברהם אבינו זכינו לעשרת ימי תשובה, יש להבין האיך הדברים מתקשרים. יש לומר, שהמספר עשר כולל את כל הפרטים ולאחר מספר זה אין מספר חדש, כתוב עשרה דורות מנח ועד אברהם, מדוע הקב"ה לא חיכה יותר ? לאחד עשר דורות או יותר ! אלא מפרש המהר"ל, אחרי עשר, מתחיל אחת עשרה ושנים עשרה, העשר כבר כלול בתוך המספר הנוסף, כך שזה כבר לא כבר דבר חדש, זה כולל כבר את העשר. כך יש לומר, שעל ידי עשרה ניסיונות שנתנסה אברהם אבינו, שהם כוללים כולל את כל מיני הניסיונות, זכינו לעשרת ימי תשובה, **שאפשר לעשות בהם תשובה על כל הדברים**. כתוב ב'סדר היום' שלעשות תשובה בימים אלו לעומת ימים אחרים, זה כמו אור לעומת חושך.



ג. אנו משכימים לסליחות, אומרים וידוי, ועכשיו מגיע יום הכפורים, יום כפורים, זה יום אחר, להקב"ה יש יום אחד בשנה, **זה היום של הקב"ה**. מרגישים שיום הכפורים זה יום מיוחד. הגר"א אומר "שמע ה' קולי אקרא וחנני וענני" **שמע ה' קולי** - זה תקיעת שופר **אקרא** - זה עשרת ימי תשובה, שעליהם נאמר "דרשו ה' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב". **וחנני וענני** - זה יום הכפורים ששולטת בו ההנהגה, של וחנותי את אחון אף על פי שאינו הגון, וריחמתי את אשר ארחם אף על פי שאינו כדאי. כתוב בזוה"ק: אשריהם ישראל, שהקב"ה לימד אותם את דרכיו, כדי להנצל מן הדין ושימצאו זכאים לפניו, זהו מה שכתוב "כי ביום הזה יכפר עליכם". עוד כתוב שם: **שמתוך אהבה שאהב הקב"ה את ישראל**, נתן להם יום אחד בשנה לטהרם מכל חטאיהם שיהו זכאים בעולם הזה ובעולם הבא. ביום הכפורים אנו רואים את אהבת ה' לעם ישראל.

כתוב "שחורה אני ונאווה" אומר המדרש: שחורה אני כל ימות השנה, נאווה אני ביום הכפורים. מפרש הג"ר רפאל מהמבורג בספרו 'מרפא לשון' שהיה חביב מאוד על החפץ חיים. (אחד כתב על רבי רפאל, שזה גדול לא רגיל, בדרך כלל הגדול מצטיין במעלה אחת מופלגת, אבל שיצטיין בהצטיינות מופלגת בכל המעלות, גם בין הגדולים זה דבר לא רגיל). שכיון שביום הכפורים אנו רואים את אהבת ה' לישראל, גם אנו מתעוררים לאהוב את הקב"ה, וכיון שאנו עושים תשובה מאהבה זדונות נהפכים לזכיות. לכן ה'שחורה' של כל השנה נהיית 'נאווה' ביום הכפורים. בדרך כלל רגילים לומר, שיום הכפורים זה תשובה מיראה וסוכות זה תשובה מאהבה, אך נראה לומר, שיום הכפורים, זה גם תשובה מיראה וגם מאהבה. עוד כתוב בזה"ק: שבגלל הסיבה שציווה לאכול בערב יום הכפורים, צריכים ישראל למטה לשמוח לפני אדוניהם, מפני שהוא מזומן ביום המחרת לשבת עליהם בכיסא הקדוש של רחמים בכיסא וותרנות.

ג. ראיתי אומרים, שנה זה קומה שלימה, ראש השנה זה הראש ויום הכפורים, זה הלב. ממילא מובן שכל השנה מושפעת מאוד הן מהראש והן מהלב. באמת צריך לדעת לייקר כל רגע. אמרתי בכפר חסידים, שבראש השנה לא לדבר דברים בטלים, זה לא מדרגה גדולה, זה הפשטות, לאחר ראש השנה של אותה שנה, ניגש אלי אחד ואמר לי שהוא נזהר בזה, והוא באמת הרגיש ראש השנה אחר לגמרי. **שיום הכפורים יעבור רק מתוך קדושה, זה לא מדרגה גדולה,** יום הכפורים קובע מה תהיה החתימה של האדם, ואיך תיראה כל השנה. זה הרי הלב של כל השנה. רבי אלה' היה אומר: מה שחסר לנו, זה שאין לנו אנשי לב.

ד. כתוב במדרש, משל לשניים שעמדו על שפת גורן, באה הרוח והעיפה מוץ עליהם, אחד היה תלך ואחד היה שעיר, החלק העביר בנקל את המוץ והשעיר הסתבך בו. כתוב בזה, שאצל ישראל החטא, הוא לא נהיה חלק מהם, הוא לא בתוך הפנימיות שלנו, אבל אצל הגויים, הנפש שלהם שייכת לעבירות. אצלנו, על ידי חמשת העינויים שאנו פורשים מגשמיות ודבקים מהקב"ה, כמו שהקב"ה מסולק מחטאים, כך גם אנחנו. כמו במקוה, ככל שהאדם יותר דבק במקוה לגמרי, הוא נטהר לגמרי. בעצם יום הכפורים מגלה לנו מי אנחנו - שהמהות שלנו שהפנימיות שלנו, אין לנו שיכות לחטא. זה הסיבה, שאנו שולחים את העוונות שלנו על ידי השעיר לארץ גזירה, מדוע דווקא על ידי שעיר? למה אנחנו לא שולחים את העוונות סתם? אלא, אומר המהר"ל, שהשעיר מרמז על כוחו של עשיו, החטאים הם מכוחו, זה לא אנחנו, לכן אנחנו שולחים אותו. וזהו ההסבר מדוע שעיר אחד דמו מכניסים לקודש לה', כי **הנפש שלנו היא מצד עצמה קדושה וטהורה,** לכן מקומה בקודש פנימה, והעבירות שהם אינם מכוחנו, באמת שולחים אותם החוצה.

ראיתי בשיחות של רבי גדליה אייזמן, כתוב בגמרא, האומר סלע זו לצדקה על מנת שיחיה בני, הרי זה



צדיק גמור. מסביר המהר"ל, כיון שיהודי הוא מציאות של טוב, על מנת שיחיה בני, היינו שמציאות של טוב תתקיים. אדם צריך לדעת, שכשהוא מרגיש בנפשו, תאוות, מידות רעות, **זה לא הוא, הוא מציאות של טוב**, וכל מה שהוא מרגיש את הרוע, הוא בשביל שתהיה לו מעלת הבחירה, שיתגבר על מה שצריך להתגבר, ועל ידי זה יזכה לתכלית הטובה.

ה. אמנם צריך לעשות תשובה על פרטי החטאים שעברנו, אבל מלבד זה, **אנחנו צריכים להתחזק בגישה, מי אנחנו**, מה החיים הראויים לנו, לגשת בגישה הנכונה - מה חשוב ומה לא חשוב, "הבל הבל הבלים אמר קהלת" תהבל את ההבלים, תזלזל בהבלים, מה אתה עוסק מהבלים. אנחנו צריכים בהחלט לחשוב שבעזרת ה' אנו עומדים להתעלות הרבה, אבל מטבע הדברים ש"שבע יפול צדיק", אבל "וקם", העיקר להמשיך את יום הכפורים.

ו. כתוב, מי שעובר על לאו, תשובה לבד אינה מכפרת, אלא צריך גם את יום הכפורים, אבל יש עבירות שגם תשובה עם יום הכפורים אינם מכפרות, אם כן למה צריך את יום הכפורים? אומרים בשם המשגיח מפונביז', שכיון שיום הכפורים עיצומו של יום הכפורים מכפר, אלא צריך גם תשובה, אם כן התשובה היא רק תנאי, אז **אפילו אם התשובה אינה שלימה היא גם כן מכפרת**. אנחנו מציידנו צריכים לעשות תשובה שלימה, אבל שלא ייפול רוחנו, שאנו לא עושים תשובה שלימה, אם כן במה הועלנו, שנדע שזה גם כן חשוב מאוד.

רבי איצ'לה מפטרבורג אמר: יום הכפורים זה ים של רחמים, צריך ליזהר שלא לטבוע בים, כי אם אדם לא מנצל את היום הזה, יש עליו טענה, קיבלתי יום קדוש כזה שקל בו לעשות בו תשובה ולא עשית. כיון שביום זה אומר הגר"א שולטת הנהגת רחמים יותר מכפי המגיע לנו, אפשר לבקש ביום זה, שנשיג את חלקנו בתורה, שבאמת נעסוק במה שראוי ולא במה שאינו ראוי, שה' יעזור לנו להתגבר על הקשיים שיש לנו. עכ"פ אנחנו צריכים לגשת ליום כיפור שבעז"ה אנחנו הולכים להמשיך כל הזמן להתעלות, ואם ח"ו נכשלים מתחרטים ומתחזקים, **עיקר ההצלחה שלא מרפים**, מטבע הדברים שנכשלים. בשנה הראשונה שעמדתי על דעתי, הייתי צעיר כבין חמש עשרה עשרה שש עשרה, חשבתי שאחרי יום הכפורים, אני הולך להיות צדיק גמור שהכל הולך להיות כראוי, אחר כך תפסתי שזה לא כך פשוט. העיקר לא להרפות!!

ז. אחר כך בא סוכות, כולנו השתדלנו בימים הנוראים, הקב"ה רוצה שנמשיך הלאה את מה שהשתדלנו, לכן התורה מייעצת לנו, איך לשמר זאת. מצות סוכה, **התורה מלמדת אותנו איך להסתכל על העולם הזה** - שהוא עולם ארעי, שבעת ימים התורה משרישה בנו, שהעולם הוא ארעי בלבד. כתוב "למען יידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל" נחלקו בגמרא, האם הסוכות היו ענני כבוד, או סוכות ממש, אומר הרמב"ן, אם אנו עושים זכר לענני כבוד, מובן שאנו בונים סוכה זכר לנס שהיה, אבל למאן דאמר סוכות ממש מה הסוכה מרמזת? המלבי"ם מבאר זאת, שהמטרה של הסוכה, לרמז לנו שהעולם הזה 'מלון אורחים ודירת ארעי'. ולמאן דאמר

ענני כבוד, בא לרמז, שיישאו עיניהם מן האדמה אשר עסקו בה אל השמים, ששם שורשם בקודש. בסוכות קוראים קהלת, לההביל את עניני העולם.

החיד"א מרמז שקהלת בא ללמד, שהלא סוכות הוא זמן שמחתנו, שנזכור שההנאות הם רגעיות כמו הסוכה. יש דברים שצריכים אמונה, אבל יש דברים שאדם יכול להבין בשכלו שהעולם הוא רק זמני. גם אילו העולם היה אלף שנים, בסוף זה נגמר ועובר מהר, כל שכן שהעולם כל כך קצר. **אתם מסתכלים עלי וחושבים - עד שתגיעו לגיל שלי, תדעו לכם, זה עובר מהר.** הרב זצ"ל רבי אליהו מישקובסקי אמר לבחורים פעם: אם אתם רוצים אל תאמינו לי לשום דבר, אבל תאמינו לי שהזמן עובר מהר.



מצות היום

פעם בליל ערב יום הכיפורים אמר מרן הגאון רבי שלמה זלמן אויערבך לבני ביתו, ב"ה רבו כ"ב בדורנו מבקשי דבר ה' ומדקדקים בכל פרט ופרט בהלכות חג בחג, אך ראו נא כי מכל השאלות שנשאלתי הלילה לא עסקה אף אחת בהלכות תשובה שהיא מצוות היום ומי יתן ויתכשר דרא לעסוק כראוי גם במצוה זו שהלכותיה מרובות וכמה טרחו ויגעו בה רבותינו הראשונים ושאר הקדמונים ואף חיברו עליה חיבורים מיוחדים וא"כ כמה עלינו להתבונן ולעיין היטב לידע אופן קיומה כהלכתה.

(הליכות שלמה)

כפרת עונות

השרף הקדוש מקאצק זי"ע נכנס באחד מלילי יום הכיפורים לבית המדרש וכל כולו אש להבה המוני החסידים שהיו בבית המדרש נתמלאו אימה למראהו הנורא הוד הביא להם הרה"ק מקאצק את פסוקו של יום הכיפורים כשהוא מפוסק על ידו באופן שונה מפשוטו של מקרא, וכך אמר, "כי ביום הזה יכפר..." "עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם". הכל תלוי בכם...



הג"ר יעקב ישראל בייפוס "ומושיע" – ביום הכיפורים

הלן יובאו דברים מתוך דרשת הג"ר מתתיהו סלומון שליט"א לפני תפילת "כל נדרי" בפני תלמידיו:



שהחיינו וקיימנו והגענו לזמן הזה! איזה יו"ט! איזה מתנה טובה!
איזו הזדמנות מיוחדת היא הזמן הזה שאנחנו זכינו ליכנס בו. יום סליחה וכפרה - עת רצון הכי גבוה של דרשו ה' בהמצאו - יום שנכנסים כמו כהן גדול לפני ולפנים. ועי' משנת ר' אהרן (ח"ג דף נ' באמצע אות ד') וז"ל, דכשמתבונן במה שהי' בבהמ"ק ולדוגמא בעבודת כה"ג ביוהכ"פ, וההשפעה הגדול על כל אחד מישראל כראותו לשון של זהורית מלבין וכשהיו שומעין את השם הנכבד והנורא מפורש יוצא וכו', הרי שואב קצת רוחניות מכח המקדש, עכ"ל. אמירת העבודה ביוהכ"פ היא התחושה הכי גבוהה שאנו יכולים להרגיש בקרבת ה' איזה שמחה היא לנו!

הנה קל כביר לא ימאס והוא ידע יצרנו זכור כי עפר אנחנו רק שצריך למצוא הדרך במה ואיך להתחיל בעת פתיחת השער - ברכנו "שהחיינו" בשמחה, ועתה נבואה שערך.

"ואני תפילתי לך ה' עת רצון אלקים ברב חסדך ענני באמת ישערך". כתב החיד"א כאשר יש עת רצון אשר בה קרוב ה' ומבטיח לקבל בקשתנו ובזמן קצר, מה כדאי לבקש? איזה בקשה שיכלול כל צרכינו על העתיד? והעצה היא שנבקש מה' שמהיום והלאה כל בקשה שנבקש ישמע ויקבל. כי אז כל תפלה שנתפלל מכאן ולהבא, תצטרף לעת רצון של עתה. וא"כ פשוט שזה יהי' עתירתנו הלילה. רבש"ע, כל פעם שנבקש ישועה שמע קולינו חוס ורחם עלינו ותקבל ברחמים וברצון כל תפילותינו, שנתפלל כל השנה הבא עלינו לטובה ממקור העת רצון הקדוש של הזמן הזה.

אבל על זה דוה לבנו כי בצרה גדולה אנחנו, אשר אנחנו צריכים תפלה לא רק שיענה תפלותינו, אלא שיתן לנו זכות וכח להתפלל. כי תפילה צריכה טהרת הלב וריכוז המחשבה בלי טירדות ובלבולים אשר לדאבוננו היום הכל סתום ומטומטם מטומאת הרחוב ושאר כלים משחיתים למיניהם, ומי יאמר זכותי לבי - פחד פחדים! כמה רחמי שמים אנו צריכים כדי להיות מרגישים כל היום הקדוש הזה שאנחנו עומדים לפני השכינה ומבקשים ומתודים לפניו בלי היסח הדעת ח"ו. ועל זאת נפיל תחינותינו לפניו בעת פתיחת שער.

עיין רבינו יונה (ברכות פרק אין עומדין), מש"כ על הפסוק (תהלים י, יז) "תכין לבם תקשיב אזניך" וז"ל: "ומה שאמר תכין לבם מפני כונת טהרת הלב מעבירות ומתענוגי העוה"ז צריכה סיוע מהמקום, כענין שנאמר 'ותוכן לבות ה' וכתיב 'והכן לבבם אליך'. ועל זה אמר תסייע אותם ותכין לבם שיהיה טהור כדי שתקשיב תפלתם, עכ"ל. הרי מפורש כי מעולם היו צריכים ראשית להתפלל על סייעתא דשמיא, שיהיו יכולים לטהר לבם ולכוון מחשבותיהם כדי שתהיה תפלתם ראויה להקשיב. ק"ו בזמננו אנו אין שייך לקוות שיענה תפלתנו, אם לא נקדים להתחנן על נפשנו שיעזור ה' שנזכה לטהרת הלב להתפלל לפניו כראוי. והאמת אגיד כי מיום עומדי על דעתי הייתי מקדיש תפלת מעריב של יוה"כ"פ למטרה זו, שירחם ה' להכין לבי אליו להתפלל ולהתודות לפניו כראוי לתועלת היום.

וכאשר נדייק בפתיחת הסליחות של מעריב דיוה"כ"פ נראה כי כן היתה דעת הפייטן להתחיל התחינות בבקשה על עצם תפילות ועבודת היום שיעלו ויבואו כראוי מערב עד ערב. והן הן הדברים לייחד כוונתנו בתפילת מעריב, שנזכה לטהרת הלב גם מבקר עד ערב.

הרי כולנו צריכים כ"כ הרבה רחמים - כל העולם כולו מדורת אש. כלל ישראל עדיין "שה אחת בין שבעים זאבים" - כל אחד מאתנו יש לו צרכי הפרטיים וצרות המעיקים עליו. שידוכים, בנים, בריאות, פרנסה, והעת עת רצון, והתפילה נשמעת בו. ובפרט כאשר נתפלל "תכין לבם תקשיב אזניך".... "אבינו מי"כנו תהא השעה הזאת שעת רחמים ועת רצון מלפניך".



גודל מעלת היום

עיתים קדושות וקרובות לה' כמו יום כיפור לא ימצא בכל ימות השנה ומן הראוי היה לנו לבקש שיאריכו השעות עוד כפלי כפליים להיות דבוקים בה' בקדושה ובטהרה ולהתפלל ולהתחנן לה' בעת רצון כזאת. ולגבי דידי, לא הייתי אז מבית כנסת במוצאי יו"כ עד אחר שעתיים או שלש כדי לערוך שיחה ולשפוך תחינה לפני ה'.

(ר' חיים פלאג'י)





הרב יוחנן אלול • ביהמ"ד אור דוד דלתי תשובה חי פתח לי אורי וישעי

♦ הלכות והנהגות יום הכיפורים וערכו ♦

ש"צ בעשי"ת

ליח ציבור שטעה בעשי"ת ולא אמר 'המלך הקדוש' ועבר תוך כדי דיבור, להיכן יחזור? נחלקו בזה הגרש"ז אויערבך והחזון עובדיה.

לגרש"ז חוזר לראש, ולחזו"ע חוזר רק לברכת 'אתה קדוש', מהטעם שהקדושה הפסיקה. (חזו"ע עמ' ר"ג).



מנהג הכפרות

מאחר שנתברר בפוסקים שכדאי לעשות את הכפרות על תרנגול/ת ולא במעות, יש לעיין האם צריך בשביל זה לטרוח ולנסוע מעיר לעיר בשביל דבר זה, או שיתפק בפדיון כפרות? וי"ל שאכן יש צד, שאם בשביל זה יבזבז חצי יום, ולפעמים יותר, בכה"ג יעשה פדיון כפרות בעירו, וה' יראה ללבב.

אכילה בערב יו"כ לחולה

אחז"ל (ברכות ט:): כל האוכל בתשיעי כאילו התענה תשיעי ועשירי.

וכ' בספר 'הערות' לגרי"ש אלישיב **יש לחקור** במצות אכילה בתשיעי, האם עיקר טעמו הוא משום הכנה לצום עשירי **לאפוקי מחולה שאינו צריך לאכול בתשיעי** כיון שאינו מתענה

בעשירי, או **שענין אכילה בתשיעי** הוא ענין בפני עצמו שמצוה לאכול בתשיעי, ואף חולה שאינו מתענה בעשירי, לא יפטור מאכילה בתשיעי.

ואכן נחלקו בזה הפוסקים: הנצי"ב (בביאורו לשאלות קסז, אות י"ב), כ' שחולה שאינו מתענה אינו צריך לאכול בתשיעי. לעומתו הש"ד חמד (מערכת יו"כ סי' א' אות ג), כ' לחייב גם את החולה.

שיעור האכילה בערב יו"כ

הט"ז (תרד, א), הקשה, אם התורה באה להודיענו על מצות אכילה בתשיעי, למה היא אומרת את זה בלשון 'ועיניתם' ומדוע לא נאמר 'ואכלתם ביום התשיעי'?

ותי' הגרי"ש אלישיב עפ"י מש"כ המנחת חינוך (מצוה שי"ג), שמצות האכילה בעיו"כ היא בככותבת (לאו דווקא פת), וטעמו: שכיון שלהפר את העינוי, זה באכילה בשיעור ככותבת, א"כ ה"ה שמצות האכילה בעיו"כ צריכה להיות בככותבת. **לפי"ז מיושב** מדוע נאמר 'ועיניתם' ללמדנו את שיעור האכילה. (ודע שמה ש' הגרי"ש, צ"ל שזה המינימום, כי ככל שמרבים באכילה ובשתיה, יש בזה מצוה גדולה).

הארון היה נושא את נושאו

איתא בגמ' (תענית ל:), לא היו ימים טובים לישראל.. כיוה"כ - משום שניתנו בו לוחות האחרונות.

והקשו: א"כ איך משה רבנו טלטל את הלוחות ביוה"כ, והלא יוה"כ יש לו דין של 'שבת שבתו' שאסור בטלטול והוצאה? ותיצו: שאני הלוחות שנאמר בהם שהארון היה נושא את נושאו.

האם כדאי להיתעסק עם הסוכה וד' מינים בעשי"ת

שמעתי בשם הג"ר ניסים יגן זצ"ל שאמר שלהתעסק עם הסוכה וד' מינים בעשי"ת זה מעצת היצר שמסית אותנו מלהתעסק במצוות התשובה. וראיה לדבר מהרמ"א (תרכד, ה), שהזכיר להיתעסק בסוכה, רק לאחר שכ' את הלכות יציאת צום יוה"כ, וכן את דיני ארבעת המינים כתבם השו"ע רק לאחר דיני סוכה.

מאידך בספר 'כף החיים (תרכה, ה), כ' בשם הברכ"י שנהגו המדקדקים לעשות הדפנות ועצי הסכך קודם יוה"כ, והסכך במוצאי יו"כ.

ואפשר שכוונת הגר"נ יגן, זה על אותם שמתעסקים בעשי"ת בעניינים הקשורים לקישוטי הסוכה.

ויש לציין: שבאופן שיו"כ חל בשבת (כי האידנא), והזמן קצר לאחר יוה"כ, ודאי שטוב להתחיל בבנייתה מערב יוה"כ.

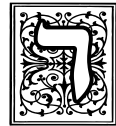




הרב הדריאל קרפוד איך בוחרים אתרוג

נפסק בטור: "במוצאי יום כיפור עוסקים במצוות סוכה ולולב" (תקפ"א). מודאי שאין לפסוק למעשה, כי יש הרכה חילוקי דינים למעשה, כגון בין היום הראשון לשאר הימים, ויש דברים שמתבררים ומובנים טוב רק ע"י שימוש חכמים, לכן כל הנכתב הוא על מנת להבין על מה יש להסתכל ולשאול. לא הובאו כל הדינים, אלא רק היותר הנצרכים, וודאי שאם רואים דבר שאינו כשורה, יש לשאול רב. כל הנכתב הוא כפי שקיבלתי ממו"ר הרדה"ג יוסף שוב שליט"א.

אוי להדר שצבעו יהיה כעין צהוב. שיהיה לו צורה נאה, עד כדי שעדיף גידול נאה עם בלעטיל אחד, מאשר נקי לגמרי וצורה לא נאה (וכאשר הוא עגול ככדור הוא פסול, אך אם הוא מתחדד בראשו אפ' ע"י הפיטם, הוא כשר).



יש מן ההידור שראשו יהיה כנגד עוקצו (וי"א אומרים שקצת עקום הוא גם

מהודר).

נחסר מקליפתו הירוקה-פסול (ויש בין הסוחרים שמורידים מראה פסול, וע"י כך פוסלים האתרוג בידיים, וכן ראייתי שנעשה כאן ברכסים...).

"בלעטיל" הוא כאשר האתרוג נעקץ או נשרט בעץ והגליד ע"ג העץ, והוא כשר. אך יש לבדוקו הייטב כי לפעמים ההגלדה איננה שלמה, ואם כן נשאר חוסר מקליפתו הירוקה וודאי שצריך שימוש חכמים בדבר.

בלעטיל בדרך כלל איננו בולט וכשר לכתחילה, אך אם הוא בולט מחמירים, ויש לדעת שלפעמים נראה שמרגישים בליטה אך זה טעות כי מרגישים את החספוס, ולכן המסתפק ישאל רב.

יש האומרים שצריך לקחת אתרוג עם פיטם (שאוילי זה לא נפל בתחילת גידולו), ויש אומרים שהוא רק מדין הידור, וודאי שבלעדיו הוא כשר, והוא שנפל בעודו על העץ בתחילת גידולו (אם נפל על העץ אז טבעו להתעגל בצורה מושלמת, אך בנפל אח"כ המתבונן רואה שיש כמון שריטות וקוווקווים קטנים. וכן בדרך כלל אם יש במקום הפיטם שחור או לבן, משתמע שנפל אחרי שנקטף, וודאי שצריך שימוש חכמים בדבר).

יש אתרוגים שיש בהם נקב במקום הפיטם, ויש לבדוק אם מגיע החור עד כנגד המקום שמתרחב האתרוג שאז הוא פסול (לוקחים חוט קשיח, וכמה שנכנס בודקים כנגדו מבחוץ).

מראה שחור לבן או יבש אפ' כל שהוא, פוסל בחוטמו. מהו חוטם האתרוג? מהמקום שמתחיל השיפוע, ויש לדעת שגם הפיטם בכלל החוטם, חוץ מהעגול שבראשו (ששונתא). וכאשר הנקודה על הדד האתרוג והדד הוא בצבע האתרוג דנו בזה האחרונים וראוי להחמיר, וכאשר הדד בצבע עץ-יש להקל.

מראה חום וכן קרם לא פוסל.

אך יש לדעת שמעיקר הדין יש להסתכל ראייה רגילה באתרוג במרחק ניכר מהעין (כשלושים ס"מ) ורק אז אם רואים-נפסל, אך המתבונן או רואה רק ע"י זכוכית מגדלת-אין הוא פוסל.

מתחת לחוטמו, כאשר יש שנים או שלושה מראות (שחור או לבן) במקום אחד כשר (בשו"ע, וכך נקטו רבותינו הספרדים-לפוסלו).

מנומר: כאשר המרחק בין המראות גדל עד כדי שמקיף רוב רוחב היקף האתרוג-פסול, וכן אם לא מקיף כהנ"ל, אך אם נחבר את המראות כולל הרווחים ביניהם יצא רוב האתרוג פסול. וכן אם מכל צד של האתרוג רואים מראה, הרי זה פסול.

ובמנומר ראוי להחמיר אפילו במראות כשרים, אך מנומר בבלעטלאך (כאשר אינם גבוהים כהנ"ל) זה לא רק מראה כשר, אלא זה מראה אתרוג לכן כשר לכתחילה (והמהדרין בבלעטלאך זה משום "זה אלי ואנוהו").



קושי הצום

אחי ורעי יתבונן כל אדם בשכלו שמהראוי טוב לו לשמוח שמחה עצומה בכל רגע שסובל צער העיניני מאכילה ושתיה וחליצת הסנדל, על קיום מצות עשה שמקיים בכל רגע שסובל העיניני. ובודאי מי שתקוע בלבו אהבת הבורא יתברך, חשקו ורצונו שיתארך היום הצום הקדוש הזה, בכדי שיקיים בכל רגע מצער העיניני מצות עשה מן התורה.

(יסוד ושורש העבודה)





הרב יהונתן גולן • ביהמ"ד אהל משה במח' חכמי ישראל וחכמי אוה"ע והנפק"מ ליוהכ"פ

גמ' (פסחים ד.ד.) איתא "רבי יהודה אומר עוביו של רקיע אחד מעשרה ביום, תדע כמה מהלך אדם בינוני ביום עשר פרסאות ומעלות השחר עד הנץ החמה ארבעת מילין, משקיעת החמה ועד צאת הכוכבים ארבעת מילין", עכ"ל.



ובתוד"ה לרב יהודה: "קשה לר"ת, דבסוף במה מדליקין (שבת דף לד:) אמר, איזהו בין השמשות, משתשקע החמה כל זמן שפני מזרח מאדימין, דברי רבי יהודה, ומסקינן התם, דבין השמשות דרבי יהודה תלתא ריבעי מיל והכא קאמר רבי יהודה גופיה ארבעה מילין".

ומיישב תוס' "וי"ל דהכא קאמר מתחלת שקיעה, דהיינו משעה שמתחלת החמה ליכנס בעובי הרקיע עד הלילה, הוי ד' מילין והתם קאמר מסוף שקיעה".

והביאור בכל זה הוא (ע"פ הבי"א או"ח סימן רס"א ומהר"ם אל-אשקר המובא לקמן), דהכא איירי מזמן שקיעה שהחמה כבר לא נראית על הארץ והיינו תחילת שקיעה ועד לסיום ד' מילין דהוי לילה גמור ומזמן שהחמה נכסית מעיינינו ועד נ"ח דקות ומחצה חשיב יום גמור [ובזמן זה החמה מהלכת את כל עוביו של רקיע כדעת רבי יהודה] ואילו הגמ' בשבת איירי בסוף שקיעה, דהיינו מנ"ח דקות ומחצה ועד ע"ב דקות והיינו ג' רבעי מיל וזמן זה חשיב בין השמשות [-ובזמן זה השמש עדין כנגד חלונה ולא עולה כנגד הכיפה] ולאחר השלמת ע"ב דקות חשיב צאה"כ. [ומזמן זה החלה השמש לעלות אחורי כיפה]. והיינו שיטת ר"ת.

ובתשובת מהר"ם אל-אשקר (כן הקשה גם הלח"מ הל' שבת פ"ה ה"ד) (סימן צו) הקשה על דברי ר"ת, דבגמ' (פסחים ד.ד.) איתא "חכמי ישראל אומרים ביום חמה מהלכת למטה מן הרקיע ובלילה למעלה מן הרקיע וחכמי אומות העולם אומרים ביום חמה מהלכת למטה מן הרקיע ובלילה למטה מן הקרקע, אמר רבי ונראין דבריהן מדברינו, שביום

מעיינות צוננין ובלילה רותחין". [ופירש"י מעיינות צוננין. לפי שהחמה גבוהה מהן ובלילה מעיינות רותחין. שהחמה מחממתן תחת הקרקע, תדע שבעלות השחר אתה רואה עשן על הנהרות].

ולפי"ז יוצא שמה שאמר רבי יהודה דצאת הכוכבים הוא רק לאחר שיעור ד' מילין, זהו רק לדעת חכמי ישראל, דס"ל דחמה לאחר שקיעתה מהלכת את עוביו של רקיע, [וזהו שיעור ד' מילין - אחד מעשרה ביום] אך לדעת חכמי אוה"ע [והודה רבי לדבריהם] שחמה לאחר שקיעתה מהלכת תחת הקרקע - אין צורך להליכת עובי הרקיע ולא לגד החלון, כי הגלגל הוא ששוקע בה תחת האופק ואין שם כי אם שקיעה אחת וממילא ליתא לקושיא שהקשה ר"ת וס"ל למהר"ם אל-אשקר כהגאונים דבין השמשות הוא ג' רבעי מיל לאחר שהחמה נכסית מעיינו.

ובגליון הש"ס הביא לדברי השטמ"ק (כתובות יג: ד"ה השבתנו על המעוברת) שכתב משמו של ר"ת, דאע"ג דניצחו חכמי אוה"ע את חכמי ישראל, היינו ניצחון בטענות, אבל האמת היא כחכמי ישראל והיינו דאמרינן בתפילה: 'ובוקע חלוני רקיע' ". עכ"ל. דהיינו שהחמה בוקעת את חלוני הרקיע ואינה מהלכת תחת הקרקע.

ולפי דברי מהר"ם אל-אשקר הנ"ל, מתבאר כי פלוגת ר"ת והגאונים, תליא בפלוגת חכמי ישראל וחכמי אוה"ע.

והנפק"מ לדידן היא, לגבי מוצאי יוהכ"פ ושבתות השנה. דהרי פסק מרן (או"ח סימן רס"א ס"ב) כבר וז"ל: "יש אומרים שצריך להוסיף מחול על הקודש וזמן תוספת זה הוא מתחילת השקיעה שאין השמש נראית על הארץ, עד זמן בין השמשות והזמן הזה שהוא ג' מילין ורביע רצה לעשותו כולו תוספת עושה, רצה לעשות ממנו מקצת עושה ובלבד שיוסיף איזה זמן שיהיה ודאי יום מחול על הקודש. ושיעור זמן בין השמשות הוא ג' רבעי מיל, שהם מהלך אלף ות"ק אמות קודם הלילה" (דין זה איירי גבי כניסת השבת ולקולא וכ"ש בצאת השבת ויוהכ"פ). עכ"ל.

ודע, דשיעור הד' מילין לדעת מרן (ב"י או"ח שלהי סימן נח) נמדד לפי שעה זמנית, המתארכת בקיץ יותר מה"מעלות" ומה"שוות" ומתקצרת בחורף, ומקורו מהרמב"ם ע"ש.

בסיום דברי, יורשה לי לעורר, כי ישובינו "רכסים" הינו אחד המקומות המורכבים ביותר בארץ מבחינת הזריחה והשקיעה והמסתעף מכך, דההפרש בין הזריחה האסטרונומית לזריחה הנראית, בימות החורף הוא י"ב דקות, וכן השקיעה הנראית היא בסביבות כ"ה דקות **קודם** השקיעה האסטרונומית.

לדוגמא: כבר בעש"ק בראשית כ"ח תשרי ה-תשפ"א הבעל"ט

זמן הדלקת הנרות הוא:

17:34 והשקיעה הנראית

היא 6 דקות לאחמ"כ:

בשעה 17:40



ומי שמאחר בזמן הדלקת הנרות - עלול ל"התנגש" חלילה בשקיעה הנראית (עיין חוט שני הל' ריבית עמ' קמא-קמב וע"ע בשעה"צ שם אותיות א' ב'. וכן בעין יצחק ח"ג עמ' רלז), ע"כ ראוי להזדרז בהכנות לשב"ק בפרט בימות החורף הקצרים ממילא.

ואפשר, דלא בכדי קבעו רבני המקום את זמן הדלקה"נ, 30 דק' קודם השקיעה ולא מאוחר יותר.

יה"ר שנזכה למחילת וכפרת עוונות ולגמר חתימה טובה. אמן.



א-ל נקמות הופיע

בזמירות לש"ק אנו אומרים "משוך חסדך ליודעיך אל קנא ונוקם" ותמוה לכא' מה שייך משיכת החסד ליודעיו עם מדת 'קנא ונוקם? ומתבאר ע"פ מה שאמר הבעש"ט עה"פ "אל נקמות הופיע", ע"פ משל, איש כפרי אחד שמרד במלך ומיד עשה אותו המלך לראש, הוא העלה ממדרגה למדרגה עד שנעשה משנה למלך. וכל מה שהטיב עמו המלך יותר וראה יותר את כבוד המלך ומעשיו והנהגותיו היה לו יותר צער לבן כפר זה, בזכרו שמרד נגד המלך הגדול הרחמן הזה. והמלך עשה זאת בכוונה כי בדרך זו יצטער יותר. וכשעלה ליותר גדולה מוסיף יותר צער על צער איך מלאו לבו למרוד נגד כבודו.

וז"ש "א-ל נקמות ה' " ר"ל שנקמת השי"ת היא "הופיע"! ר"ל שהנקמה היא במה שהופיע לו מגדולתו. רוממות השי"ת ובזכרו נגד מי חטא אין לך צער גדול מזה. כי מי שמכיר גדלות ה' וצועק אל ה' מקירות לבו שב אל ה' ורפא לו, ומודה ועוזב ירוחם.

ולפי"ז שפיר שר"ה לפני יום הכיפורים. כי כאשר הבננו בראש השנה מי המלך ומה גדלותו. הלב מתרסק, והווידי נעשה בלב שבור. ולב נשבר ונדכה הקב"ה מוחל וסולח לו. וחותרו לחיים טובים.



הר' רב סוקילובסקי היום הקדוש

מי אל כמוך נורא ~ נושא עוון וזה לך תפארה ~ עובר על פשע שומע עתירה ~ גואל
ומושיע מרבה סליחה וכפרה
(פיוט ליהוד"ט)

כמה ענינים ליום הכיפורים

♦ תוכן ♦

- א. אכילת דגים בעיו"כ. ב. עוד פירוש נפלא בענין הנ"ל.
- ג. טעמים נוספים לאכילת דג בעיו"כ. ד. כל נדרי ביחיד.
- ה. חשיבות כל נדרי ע"פ הזה"ק. ו. אמירת י"ג מדות. ז.
- עשיית י"ג מדות. ח. די באמירתם. ט. ברכה על טאבאק.

א. אכילת דגים בעיו"כ

כתב הטור: מביא במדרש מעשה בשוטר העיר שאמר לעבדו קנה לי דגים, ולא מצא אלא דג אחד ונתן בו זהוב, והיה שם יהודי חייט והוסיף עליו עד שהעלוהו לחמשה ונשאר לחייט. בא העבד אל אדוניו וסיפר לו כל המאורע. שלח השוטר אחר החייט ואמר לו מה מלאכתך, אמר לו חייט. אמר לו ולמה קנית דג

שוה זהוב בה' זהובים, ולא עוד אלא שלקחתו מיד עבדי ששלחתיו לקנותו לי, השיב לו והיאך לא אקננו אפילו בי, כדי לאוכלו ביום כזה שציונו הקב"ה לאכול ולשתות ושאנו בטוחים שהקב"ה יכפר לנו עוונותינו. אמר לו: אם כן יפה עשית! ופטר והלך לשלום.

ובב"י הק' כמה תמיהות במעשה זה, א', מה לשוטר לשאול למלאכתו של העני. ועוד למה היה קובל עליו שקנאו ביוקר והלא אדם רשאי לעשות כרצונו בכספו. ועוד שהוא מתלונן למה לקחו מיד עבדו שבא בשליחותו והחייט לא השיב על זה, והב"י מיישב שכיון שאין דרך בג"א לקנות כ"כ ביוקר אא"כ הוא גנב או קוביוסטוס ועל שוטר העיר מוטל לחקור ע"ז ולכן שאל מה מלאכתך וכשהשיבו שהוא חייט, שאל למה קנית דג כ"כ ביוקר שאין דרך בעלי מלאכה בכך ולא עוד אלא שלקחתו מיד עבדי כלומר אילו זה היה מחירו ניחא אבל כבר כמעט מכרוהו לעבדי בזהוב אחד ואתה הוספת עליו עד חמשה זהובים והמייקר את השער ראוי לקנס, והוא השיבו והיאך לא אקננו אפילו בעשרה כדי לאכלו ביום כזה וכו' כלומר מי שדרכו לעשות כן ללא סיבה ראוי הוא לקנס, שמאחר שזוללותו גורם לו לעשות כן נמצא מייקר את השער תמיד אבל מי שאינו עושה כן אלא לסבה חזקה אינו ראוי לקנס שמאחר שאינו עושה כן אלא פעם א' לזמן מרובה אין השער מתייקר על ידו.

ב. עוד פירוש נפלא בענין הנ"ל

ובס' קרן ישועה הוסיף ע"פ דרכו באופן נפלא דהנה הדין שהמבזבז אל יבזבז יותר מחומש, ובהידור מצוה עד שלישי. ומ"מ הדין הוא ששליח יכול לתרום לבעה"ב רק כדרך תורמי תרומה שזה אחד מארבעים אחד מחמשים או אחד מששים, ואפילו שא' מארבעים זה עין יפה מ"מ הוא כהלכה בתרומה וע"כ לא עיות אלא תיקן. אבל אינו יכול לתרום יותר, דאז יכול המשלח לומר לו לתיקוני שדרתיך וזה עיוות שנתן יותר מדי.

אבל בעה"ב בעצמו יכול ומצוה היא שיתרום בעין יותר יפה, אא"כ אין הפרטה מצויה מכיסו שאז פטור מלתרום יותר, ומ"מ העושה כן מוסיפין לו מן השמים.

ומבאר עפ"ז שהעני אמר לעבד השר אין אתה יכול לקנות כ"כ ביוקר משום שאתה רק שליח ואין אתה רשאי לעיוותי לקנות ביוקר, ואילו אני אינני שליח אלא בעה"ב ועל כן אני רשאי לקנות ביוקר. ולכן מובן שהוא לקח את זה מיד שליח השר. אמר לו השר מה מלאכתך, אם אתה עני גם אתה אין זה מן הדין שתיתן כ"כ הרבה, ובזה יובן שהשר קבל עליו שקנה ביוקר, כי אמנם רשאי האדם לעשות בכספו ברצונו אבל אם להדר בא הלא הוא עני ואינו מחוייב בזה כלל. וע"ז ענה העני אמנם אי"ז מן הדין אבל מ"מ העושה כן מוסיפין לו וביום קדוש זה בודאי יוסיפו לי ועל כן הגם שאין הפרטה מצויה בכיסי אוסיף ואוסיף.

ג. טעמים נוספים לאבילת דג בעיו"כ

ידועים דברי הגר"א על יונה שממשיל את כל הספר לנשמת האדם שהיונה היא הנשמה שהקב"ה שלח אותה לנינוה שזה העוה"ז ותרשיש הוא הנאות העוה"ז, והדג

הוא הקבר של האדם, עי' בזה באורך. וכבר בזהר יש (ויקהל קצט) שהדג שבלע את יונה הוא הקבר וז"ש מבטן שאול שְׁנַעְתִּי. ולעניננו הרי שעוד ענין לאכול דגים בעיו"כ כדי להזכיר יום המיתה כי הדג נמשל לקבר במעשה יונה. ועוד אפשר להוסיף שלכן מובא במדרש ובטור המעשה בהחייט כי הגוף הוא הלבוש של הנשמה, ועל כן מעשה בחייט להזכיר בזה גם זאת.

בספר שיח יצחק מביא עוד טעם דהנה יה"כ הוא מועד נתינת לוחות אחרונות (תענית ל:) ובבראשית רבה יש (ע"פ וידגו לרב) שישראל נמשלו לדגים שמקבלים תורה בצמאון כמו דגים שמקבלים המטר בצמאון אף שגדלים במים, ובכדי לעורר זכות התורה עליהם אוכלים דגים המרמזים על זאת.

ד. כל נדרי ביחיד

נשאל הגרב"צ אבא שאול על חולה המתפלל בביתו אם יכול לומר כל נדרי, והשיב (אור לציון ד, יז, ה) שיאמר רק את הנוסח של התרת נדרים להבא דהיינו מסירת מודעא, ולא התרה על הנדרים שעברו, וגם אם אמר את כל הנוסח אי"ז מועיל לו אלא על להבא.

ובאמת נחלקו ר"ת והרא"ש בכל הנוסח של כל נדרי האם אומרים רק על להבא או גם על לשעבר ועי' בזה בטוב"י תרי"ט. ומנהגנו כהכנה"ג לומר גם על לשעבר, אלא דלשעבר צריך לכה"פ ג' להתרה, משא"כ מסירת מודעא אין מעכב שיהיה בפני אחרים. ובס' מסורת משה מהגר"מ פיינשטיין זצוק"ל אי' (עמ' קפג) שבתחילה כשנשאל ע"ז אמר שאין כל נדרי כלל ביחידות ומיד הוסיף שלמנהגנו שזה רק מסירת מודעא אולי יש ענין וא"צ לזה עדות, משא"כ החלק של התרת נדרים אין ביחיד. ולגבי מסירת מודעא עדיף שיאמר הנוסח של מסירת מודעא שיש בהתרת נדרים של ער"ה כי הוא עדיף.

ושאל השואל הלא כל נדרי יש בו רגש גדול ועי"ז מרגיש יוה"כ, וענה הגר"מ "הלא בכלל לא היינו עושים באירופה עסק גדול מכל נדרי".
ועכ"פ אם ישנם בבית ג' אנשים (קורונה, או מבודדים) לפי הנ"ל יש אכן ענין לומר את כל הנוסח של כל נדרי.

ומסופר על מרן הרב שך זצ"ל ששיב פעם בליל יו"כ בבית ואמר כל נדרי, בתו שהגיעה בדיוק שאלה אותו מדוע הוא לא בישיבה וענה לה שכיון שהרבנית לא יכולה ללכת ויעשה לה עצבות לשבת לבד בבית, על כן הוא יושב ואומר איתנה כל נדרי לשמחה.

ה. חשיבות כל נדרי ע"פ הוזה"ק

אמנם ממאמרי הזהר המובאים במחזורים לפני כל נדרי נראה שיש בזה ענין גדול מאד.



ועל' בס' חמדת ימים (ה"ג יו"ה כ) שכל' מה מאד צריך האיש הנלבב להתעורר בעת אמירת סדר כל נדרי לתת את קולו בבכי להתחנן על גאולתנו ועל פדות נפשינו שהקדוש ברוך הוא אומר אוי שנשבעתי ועכשיו שנשבעתי מי מיפר לי.

ודבריו מבוססים על הזרה המובא במחזורים שרבי שמעון אמר לקב"ה אם אנו כאשה הרי שהבעל מפר לה כל נדריה ואם תלמיד בפני רבו יכול רבו לעשות לו התרה וכו' ע"ש.

הרי שיש ענין גדול מאד בכל נדרי.

ו. אמירת י"ג מדות

פתיחת יוה"כ וחתימתה, מעריב ונעילה, מיוסד על י"ג מדות, כי הוא יסוד ושורש התפילות ביוה"כ. וכבר כתב כן במאירי (חיבור התשובה מאמר ב' אות ט ד"ה ונשוב לדברינו) וז"ל, וכבר נתפשט המנהג להרבות בתפילה ביום זה וכו' ויסבבו כל התפילות על התמדת זכירת י"ג מדות תמיד, בטוחים עלמה שאמרו שנתעטף הקב"ה כש"צ ואמר לו כל זמן שישראל חוטאין יעשו לפני כסדר הזה, ע"ש.

וכדאי' בגמ' (ר"ה יז:) ברית כרותה לי"ג מדות שאינן חוזרות ריקם שנאמר הנה אנכי כורת ברית ופירש"י ברית כרותה לשלש עשרה מדות הללו שאם יזכירם ישראל בתפילת תעניתם אינן חוזרות ריקם. וכ"כ בפירוש ר"ח (ברכות ז) זו תפלת התענית שהראוהו לו למשה רבינו מן השמים כדי שיתפלל בה השרוי בדוחק.

ובברכות שם אמר רבי יוחנן רמז לזה מדכתיב ושמתים בבית תפילתי.

וברמ"א א' (תרכד) דבמוצאי יוה"כ אוכלים ושמים וציין הגר"א למדרש קהלת ט דבמוצאי יוה"כ בת קול יוצאת ואומרת לך אכול בשמחה לחמך, וזהו ממש ושמתים בבית תפילתי שמורה על הזכרת י"ג מדות.

ז. עשיית י"ג מדות

והמהרי"ט כ' (צפנת פענח האזינו) טוען שאין די לומר י"ג מדות אלא צריך לעשות כהי"ג מדות וז"ל "ובאמת שהוא דבר מתמיה אם אלה דברי הברית והא אנן צוחינן כי כרוכיא ולית דמשגח בן יגענו בקראנו ויעבור והנה איננו, אבל שמעתי מפי מהר"ם אלשיך שהיה אומר "אמרו לפני לא קאמר אלא עשו לפני כסדר הזה" כלומר כל זמן שישראל חוטאין לפני ושבים בתשובה ישעו לפני כסדר הזה של מדותיו כלו' מה הוא רחום אף אתה וכו' אז מיד ארחם עליהם אע"פ שהם חטאו והם רשעים וכו' וכיון שהם מוחלים לחבריהם ומעבירין על מדותיהן ונוהגים עמם בחסד וברחמים מיד הם נענים"

אך בהמשך דבריו מקל עלינו מאד ואומר "וז"ש ברית כרותה לי"ג מדות שאינן חוזרות ריקם כלומר אעפ"י שלא יתנהגו כן אלא לפי שעה תיכף ומיד הם נענים"

ומבואר בדבריו שגם אם האדם לא עשה את הי"ג מדות קנין בנפשו להתהפך באופן

קבוע לטוב אלא רק באותו היום ולפי שעה יהיה נענה. ומוסיף בסו"ד "עד כאן הגיעו שלש עשרה מדות שבהן יהיה האדם דומה אל קונו שהן מדות של רחמים עליונות וסגולתן כמו שיהיה האדם מתנהג למטה כך יזכה לפתוח לו מדה עליונה ממש כפי מה שיתנהג כל משפיע מלמעלה וכו'".

ה. די באמירתם

אבל בספר שפתי חכמים (ר"ה יז): כתב שכיון שאחד מה"ג מדות הוא א-ל, והרי בזה לא שייך לעשות ולהיות כמוהו ית', א"כ הרי זו הוכחה שדי באמירתם כדי לעורר הרחמים. ועפי"ז הוא מבאר שנפלא הלשון: א-ל הורית לנו לומר שלש עשרה, המדה א-ל - מורה לנו שדי לומר שלש עשרה מדות.

ומ"מ אל נא נקל ראש בשיטת המהרי"ט והאלשי"ך והראשית חכמה שצריך לעשותם כדי לזכות בדין, ויש אפוא לרוץ וללמוד ספר תומר דבורה המרחיב ב"ג מדות ובעשייתם.

ט. ברכה על טאבאק

מצוי רבות ביוה"כ שאנשים מריחים על טאבאק.

אלא שישנה מחלוקת הפוסקים אם אפשר לברך על טאבאק, בפסקי תשובות מביא שבימינו שרוב הבשמים נעשית מחומרים כימיים אין לברך עליהם וה"ה טאבאק. אבל בשם הגריש"א הביאו שגם על בשמים הנעשים מחומרים כימיים יש לברך.

וע"כ איך יריח האדם ביום הקדוש ויכניס עצמו לספק ברכה. (ועי' בס' שולחן הטהור סי' ר"ז זר זהב סק"ב שכ' שלבעש"ט היה מברך ברכה שקיבל מאלהו ומרבו אחיה השילוני ונעלם מאתנו הנוסח).

וראו איפוא להביא איתו בשמים המחוייבים בברכה כמו ציפורן ויוציא בזה את הטאבאק. (ובפרט השנה שרבים הם הבודקים את חוש ריחם וטעמם כל העת).

לְשִׂאֵרֵי נַחֲלָתוֹ ~ יִרְבֶּה סְלִיחָתוֹ ~ וְאֶנְצָחֵנוּ בְּאִמּוֹנָתוֹ ~ וְיִפְרוֹס עֲלֵינוּ שְׁלוֹם סִכְּתוֹ
(פיוט ליוה"כ)

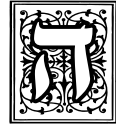




הרב ישראל קניגסברג ליקוט במעלת היום הנשגב ויציאתו

אחזתיו ולא ארפנו

נה אם בכל הימים מעשרת הימים נאמר שהקב"ה מצוי לו לאדם לשמוע בקול תפילתו, כל שכן ביום הקדוש נורא ונשגב מאד ביום הכיפורים, כי מצד עיצומו של יום קדוש הוא לאדוננו, וגם כל ישראל כולם כאחד קדושים וטהורים, ובעיניו ובתשובה גמורה... ואם כן כל זה ישער האדם בעומדו בבית הכנסת בתפילה, ולא יקוץ ולא יבקש לצאת מהרה חושה, כי עיתים קדושים וקרובים לד' אלוקנו כעיתות הללו, לא ימצא בכל ימות השנה...



ואם כן יהיה אומר בלבו עת רצון כזאת כי אחזתני להקדוש ברוך הוא להיות מצוי אצלי, אחזתיו ולא ארפנו, ובפרט שלא יבקשו לרדוף אחרי השליח ציבור שימהר, כי מן הראוי היה לנו לבקש שיאריכו השעות עוד היום כפלי כפליים, להיותנו דבוקים בד' בקדושה ובטהרה, ולהתפלל ולהתחנן לפניו בעת רצון כזאת, ולמה יבקשו להשליך עת וזמן רצון, מה שלא נמצא ולא ימצא בשאר ימות השנה...

וגבי דידי אילולי צייתי לא הייתי זז מבית הכנסת אחר מוצאי יום הכיפורים, עד אחר שתיים ושלוש שעות מהלילה, ולערוך שיחה ולשפוך תחינתנו לפני אלקינו, כי בוודאי לא ימצא האדם עת רצון מעיתות כאלו, ולהיות כי ירדה חולשה לעולם וגם לא כל הדעות שוות, ראוי שלא להחמיר בזה.

(מועד לכל חי)

נא לשים לב!

ר' בנימין הצדיק מראדין אמר פעם: חז"ל אומרים (קידושין ל:): קשה יצה"ר שיוצרו קראו רע, ולמה נקרא רע? הלא הוא מקיים שליחותו? - אלא שמניח הוא לנו כל ימי

האלול לעבוד את השי"ת, ואפ"ל לעשות מעט תשובה, ואף בעשי"ת ויוה"כ עודנו שותק, אכל הוא מחכה לנו ממש במוצאי יו"כ, תיכף בכוס הקפה הראשונה, כשעדיין הרעב מכה בנו, ומתחיל מיד להלחם בנו ולהחזירנו אחור!!! לא לברך בכוונה, לחטוף את האוכל ברעבתנות... כך הוא מחזיר אותנו בחזרה אל המקום בו היינו קודם!!! (הגה"צ רבי שלום שבדרון זצ"ל).

☞ אחד הצדיקים אמר שאחד הדברים שבזכותו ממשיכים גשמיות על כל השנה, הוא ע"י עריכת הסעודה במוצאי יוה"כ בהרחבה!!!

לא נפרדים!

היות והרבה מאישי המעלה מצטערים אודות הנפילה שהם מרגישים בעצמם במוצאי ולמחרת יוה"כ"פ, לכן רצוי מאד עד כמה שהדבר באפשרותו להקדיש את יום המחרת של יוה"כ"פ לגמרי לתורה ועבודה ולא לצאת ביום זה לקניית ד' מינים אלא לעזוב את זה ליום המחרת, ויבטח בד' שיזמין לו מינים מהודרים כרצונו גם למחרת.

(הגר"ש דבליצקי זצ"ל).

☞ יזהר מאד גם במוצאי יוה"כ"פ שלא ישיח שיחת חולין רק בתורה ובשירות ותשבחות ביראת שמים, ובזה יחזיק ויקבע בנפשו התשובה והקדושה של יום כפור על כל השנה

(ישועות חכמה ס"ס קל"ד קצה המטה סי' תרכ"ד ס"ק ט').

יום ארוך היינו בבהכ"נ, לבושי לבן כמלאכים, ספוגי קדושת היום, נזכור: אמרנו וידויים, על חטא, מאה פעמים הכינו ואמרנו על הלב על חטאי הדיבור, אחרי כל זאת איך לא נזהר בשמירת הלשון? הרבה פעמים בשבוע האחרון צעקנו 'וכתוב לחיים טובים כל בני בריתך', הלא נתבייש אם נגרום צער ומכאוב למי שהוא. הייתכן שנמרר חיי זולתנו אחרי שהתפללנו בכל לב שיכתבהו ד' לחיים טובים? שש פעמים אמרנו: עפר אני בחיי וקל וחומר במיתתי, מה מקום יש להקפדה ותערומת על מאן דהו? (רבי אברהם פאם זצ"ל).





מיומנו של חולה קורונה שהבריא חובת ההודאה על כל נשימה ונשימה

שלמה המלך אומר במשלי: "יתרון החכמה מהסכלות כיתרון האור מן החושך". לפני כמה זמן בקשנו מפגש במצפה כוכבים באחד הפיתולים בדרך ליד מצפה רמון. הסתבכנו בפיתולי הדרכים, והדריכו אותנו והיינו בחשכה גמורה. לבסוף הגענו לנקודה מסויימת שם חיכה לנו מדריך אשר לקח אותנו למקום מרוחק עוד יותר עד שהגענו למקום המפגש. עצרנו ושם פתחו לנו את הטלסקופים. השאלה הראשונה שנשאלנו: מדוע לקחתי אתכם עד כאן? והתשובה היתה: בעיר הכל מסודר מואר ונוח, גם על הכביש יש עדיין אור, אמנם הרבה פחות. וגם כשירדנו מהכביש לא היתה חשיכה גמורה עד שהבאתי אתכם אל המקום החשוך ביותר. כיון שרצוני שתקלטו את אור הכוכבים, גררתי אתכם לכאן, לעומק החשיכה. ואכן שם ראינו בעין בלתי מזוינת שפע עצום של כוכבים, בזכות החשיכה המוחלטת ששררה שם. זמש"כ כאן יתרון האור מן החושך, יתרונו של האור מגיע רק מתוך החושך! כלפי מה הדברים אמורים?



המע"ה אומר "כל הנשמה תהלל י-ה". ואחז"ל על כל נשימה ונשימה תהלל י-ה. ואני אומר פסוק זה יום יום, וגם מאמר חז"ל עובר במחשבה ולא תופסים משמעותו! עד שיום א' אני מאושפז במחל' קורונה כשאני חש קוצר נשימה. קשה לדבר, קשה לנשום, וזה הולך ומתגבר. ובשעה כזו עוברת מחשבה. בחוץ חולפים בנ"א וכי הם יודעים מה זה לנשום? ידידי מכרי בכל אתר ואתר, וכי הם מעלים בדעתם שהם נושמים חפשי? הם יודעים מה הם עושים? ואצלי כל נשימה דורשת כ"כ הרבה מאמץ. זה קשה, אני לא מצליח, זה לא הולך, זה קשה. כל נשימה דורשת כ"כ הרבה כח וגם זה לא הולך עד הסוף. ומרוב עייפות אתה רוצה לפהק, אבל אינך יכול כי יש קוצר נשימה. ולהתעטש א"א כי צריך נשימה יותר עמוקה.

ובשעה זו שהנשימות יותר קשות. אני נזכר שביום הראשון שהגעתי ונשמתי עדיין

יותר טוב, בא פרופסור וא"ל אתה צעיר אתה תעבור את זה. איפה הוא פרופסור הזה? הוא בעל הבית!?! בוא עזור לי לנשום, תן לי חיים. אפס! הוא אינו יכול לעזור. וכי הוא בע"ב? באיזה שהוא שלב אני חושב אולי יש פתרון. אני לא רוצה להגיע למצב שהיה לשכני שחובר להנשמה, ואחרי שעתיים הוא הועבר לטיפול נמרץ. איני רוצה, אך מה אעשה. לחצתי על הכפתור אחות הגיעה, בקשתי עזרה. אמרה לי, לחצתי על החמצן עד המקסימום, אתה רוצה הנשמה? לא, לא! פחדתי מזה, אמרתי אנסה לסחוב.

ובשעה זו שהכל חשוך ושכינה מראשותיו של חולה, מתחיל להאיר! ומאיר אחורה וקדימה וההמשך מאיר פינות חשוכות ששכחת בחייך. נקודות שרצית לתקן ושכחת מזה. החושך הזה מאיר בעוצמה עצומה אור של ימי כיפורים שהאירו לך שלא הצליחו להביא אותך אל הפינות החשוכות המודחקות כל כך. אתה מגיע למצב של אין לנו על מי להשען אלא על אבינו שבשמים. רק עליו. זה הכח היחיד שיכול לעזור לך. פתאום אתה תופס מה זה כל הנשמה תהלל י-ה על כל נשימה ונשימה!

לילה לפני כן במחלקה היה יהודי שנזקק באמצע הלילה להחיא, כשהעירו אותו למחרת בבוקר, אותו יהודי זעק ובהשתפכות הנפש אמר "מודה אני לפניך". הוא לא צעק בקצב כי בחוסר נשימה זה בלתי אפשרי. אך שמעת המתיקות והעוצמה שיש במלים שחז"ל תקנו לנו לומר בכל בוקר בכל מילה הטביעו בנוסח ההודאה "מודה אני לפניך מלך חי וקיים שהחזרת בי נשמת... רבה אמונתך". הוא החל לברך ברכות השחר, וכשהגיע ל"אלקי נשמה" היה מישהו עם מכשיר טלפון בידו. אמר לו בעל המכשיר: עצור רגע! והפעיל מנגינה של "כל זמן שהנשמה בקרבי מודה..." של מוטי שטיינמן, במלוא הרגש ולהט יהודי. כל חברי החדר התרגשו, עין לא נשארה יבשה. והיהודי ההוא החל לבכות ואמר "אלקי נשמה" בסערת נפש עצומה. א"א לתאר מה שהי' שם.

ובשעה זו עלו הרהורים בלבי, הרי בכל בוקר אתה אומר מלים אלה שעשכיו כ"כ מרגשות אותך. פתאום אתה מגלה את העוצמה והאור שבהן? איפה היית עד עכשיו? ה' מואר לך, הכל זורח, קם הולך לעבודה וכו', ופתאום כשהכל חשוך כשקשה לך לנשום "על כל נשימה" "ויפח באפיו נשמת חיים". אותה נשמה אותיות נשימה, שמסייעת לקיים הנשמה בגוף. חשבתי אז אילו היה כל הקהל אומרים "אלקי נשמה" פעם אחת בשנה אחרי כל נדרי, אני בטוח שיעין אחת לא היתה יבשה בביהכ"נ! מי ה' יכול להיות אדיש מול מלים אדירות כאלו?! ברגעים כאלה שאתה מנותק מכל העולם, ביום הגדול שבו אתה מסלק את כל האורות המחשיכים ומרגיש בשעת "כל נדרי" קרוב לקב"ה, אל האמת, אל האור האמיתי. מי לא היה רואה אז את העוצמה הטמונה במלים אלה בכל אות? ומה אשמה הברכה הזו שהיא נאמרת בכל יום, ומאבדים ע"י זה את העוצמה האדירה הטמונה בה?!

האור הגדול! יתרון
האור! האור הגדול הנמצא
ב"אלקי נשמה" וכן ב"הודו



לה' קראו בשמו". ממליך את ה', אומר לכל העולם התכופפו לפני ה'. עומד יהודי בבית הכנסת ומכריז, האדם הקטן: "יהי כבוד ה' לעולם", מכריז על מלכותו. מלים שאנשי כנסת הגדולה הטמינו בהן עוצמות, פצצות אטום! ואתה אומר אותן בלי להרגיש כלל.

בכל אופן, באותה שעת חשיכה שהיתה לי, דוקא אז הרבה אורות נדלקו מולי! כמו בחויה שהיתה לנו במצב החשוך שבאותה החשכה הרמנו עינינו וגילינו המון המון כוכבים. שאינם נראים בלי החושך. בחושך אתה רואה את האור, שמתגלה בשעות הקשות האלו. רק בזכות החושך. אור גדול נגלה לך בשעות הקשות האלו.

ובמצב הקשה הזה ברצוני לספר לכם איך יצאתי מזה. ברור לי שהתפילות שרבים התפללו והתחזקויות שהתחזקו בודאי פעלו בשמים. כח זה אדיר, ובודאי חלק גדול הם בהבראתי. מהחלק שאני עשיתי באותה שעה, אני רוצה למלא חובה ולספר. אודה לה'.

אני התחייבתי באותה שעה שעלו במוחי המחשבות שאספר לכם, הבטחתי שאספר אותן לאחרים, ובקשתי מה' את האפשרות לספר. הגעתי עד הקצה של הכרח בהנשמה, ומאד לא רציתי זאת. ופתאום בחסדי שמים השתנתה חשיבתי מתוך המחשבות השחורות על העתיד על הבית והמשפחה, מחשבות כבדות ואולי נוראיות. פתאום עשיתי סויץ' בראש סילקתי כל החושך והתחלתי להאיר אותו. אמרתי רבש"ע אתה טוב! חזרתי על זה שלוש פעמים. איני יכול לשחזר כרגע. אבל החלתי למנות כל הטובות שעשה ה' עמי מתחילת החיים, בכל שלב ושלב. כמה טובות עטפת אותי בכל השלבים! התנגן לי "הטוב כי לא כלו רחמיך והמרחם כי לא תמו חסדיך" רציתי לקפוץ לשיר ולרקוד אך לא יכולתי, כי החמצן עלי. אך חשבתי שאם רק אוכל, ארקוד.

והוספתי שגם הקשיים ששלחת לי בחיים וגם ההתמודדויות וגם מה שקורה עכשיו הכל הכל זה לטובה. כי אם זה ממך זה טוב. לפעמים הבנתי לאחר מעשה, בבחינת "וראית את אחורי", והבנתי עד כמה שזה הי' טוב לי. לפעמים הרבה שנים אחרי. וגם יש דברים שעד עכשיו איני מבין כמה זה טוב לי. אך ברור לי שהטוב שלך נמצא גם בתוך החושך ובעיקר בתוך החושך גם עתה כשקשה לי. הוצפתי לפתע מחשבה של "טובקייט" שה' הוא טוב, שאני שמח ואני רוצה להודות. ועברה בי מחשבה של בקשה, תן לי להודות לך. והבנתי מה שאני אומר בסעודה שלישית: "ברוך אלוקינו שבראנו לכבודו" בשביל מה? לקיים מצוות? כך חשבתי תמיד אלא עכשיו הבנתי, "להללו לשבח ולספר הודו". זה התכלית של החיים. "הללו את שם ה'", "ישתבח שמך ה' אלוקינו", לספר ההוד היופי הפנימי. הפנימיות של הבריאה מלאה טוב.

דוד המלך ע"ה אומר: "היודך עפר היגיד אמינתך מה בצע בדמי ברדתי שחת". איני רוצה שתוריד אותי כי אתה תפסיד, אומר דהמע"ה, כי אם תורידני, "היודך עפר? היגיד אמינתך?" אני אוכל לקום בבוקר ולהגיד "מודה אני?" אני אוכל לברך "אשר יצר" אוכל לומר "אלקי נשמה?" אוכל לומר "הודו לה' קראו בשמו?" זה אמר דוד. ואני הצטרפתי לבקשתו של דוד, תן לי חיים כדי להודות לך. ושטפה אותי שמחה שאיני יכול לתארה

כרגע, על הקשר עם הקב"ה. שמחה ע"ז שאני יהודי על שחייתי כיהודי עד היום, ושיש לי אבא בשמים שאוהב אותי שמחה פנימית על מה שיש לי שמחה ושמחה ושמחה.

"ובשמחה תצאו!!" דקות ספורות אחרי מחשבות אלו, אולי זה ארך שעות. מ"מ לקראת הבוקר פתאום אני מרגיש שאני נושם יותר טוב. שעה אח"כ אני מוציא את החמצן, הולך להתפנות הולך לברך בישיבה "אשר יצר". איזה "אשר יצר"! איזה מלים?! מוציא התפילין, שעה אח"כ מצליח לעמוד שמונה עשרה. שעתים שלוש אח"כ אני מסתובב במחלקה. בשעת הצהריים הרופא עובר שם אומר: "אָה, אדון רייך, זה אתה?" כן זה אני! בעצם זה לא אדם, וכי לא התקשרת לבילה ורצינו להעביר אותך... אמרתי לו: ב"ה יש בורא לעולם, התפללתי אליו והוא נתן לי חיים.

מתוך השמחה הזו, חשוב לי להודיע כח השמחה, כי ראיתי בעצמי שהשמחה זה כח עצום! כי כל אבא רוצה ואוהב לפנק ולתת, אך כשרואה פנים חמוצות ועל כל דבר יש טענות, הוא מאבד החשק לתת לו. אבל כשהילד מודה על כל מה שמקבל ועושה זאת בחיוך ובשמחה, כיף לתת לו. אך הקב"ה כיף לו לתת גם לממורמרים והוא מפנק גם אותם - "הטוב כי לא כלו רחמין" לעולם. אבל עלינו לדעת שכאשר שאתה צריך נתינה "מעבר" לשיגרת הנתינה. את זה אתה יכול "לשלוף" ע"י שמחה. כי אין השכינה שורה אלא מתוך שמחה, ולכן כשאתה רוצה שתהי' שכינה למראשותיך, תמשוך אותה אליך היא תגרש את הקורונה, והיא תשלח אותה ממך. אך דע שבמקום עצבות קשה לה לשכון.

רעיון ששמעתי כאן בליל הסדר, שהסבנו עם כמה יהודים. הרב סאקס בן אדם גדול בתור"ש ענק בתורה ת"ח עצום. דברנו ביום א' דפסח וסיפר בין הדברים שביום אחד הקישה אשה בדלת ובקשה לדבר עם אבי. שאלתי אותו אם זה אפשרי, והשיב בחיוב. נשארתי לעמוד להקשיב למשאלת האשה. היא עמדה וסיפרה שהיא בעלת תשובה מזה כמה שנים, ויש משהו שמטריד אותה כל הזמן. היא מדקדקת כראוי, אך כשנזכרת במעללים שעשתה לפני החזרה בתשובה, חשה שנשמתה אינה מתוקנת. ושאלה: מה אוכל לעשות לתיקון נשמת? מאד סיקרן אותי מה אבא ישיב ע"ז. אחרי כמה דקות של שקט, אמר אבי אומר לך דבר א' שתקפיד עליו כל ימי חייך, ובזה אבטיח לך תיקון לנשמה - שמחה. חזרי לבית והשתדלי בכל כוחך להשרות אוירה של שמחה, לכל בני הבית. אם תתמסרי לזה ותעמידי מטרה זו לנגד עיניך, לדאוג שלא תהא עצבות ומובטח לך תיקון, היא יצאה מאושרת.

אמרתי לו, אני מבין זאת טוב מאד, בית יהודי זה "מקדש" ושם היו לויים שאחד מעבודותיהם - השיר והשבח להקב"ה והיו כלים לכך, וזוהי עבודה שמתחייבת בשעת הקרבן. כי ביהמ"ק זה מקום שבו נמצא ה', ומשם יוצא כל השפע והאור לכל העולם. כל הישועות מכאן, וכדי שהשכינה תוכל לשרות כאן צריכה להיות שמחה, כי אין השכינה שורה לא מתוך עצבות אלא מתוך שמחה וטוב לבב. וזה ה' תפקיד הלויים.

בית יהודי זה ביהמ"ק, ביתו זה אשתו. האשה היהודי' קיבלה רגש לא סתם, היא יכולה להשתמש עם זה כדי לגרור כל הסביבה לכעס ועצבים, ואפשר שתגרור לאוירה טובה. והיא קיבלה את הרגש כדי שתוכל להשתמש בזה לצד של שמחה ואוירה טובה עד כמה שניתן. ה' לא דורש יותר ממה שיש.

רצוני לסיים ב"מזמור לתודה", איך מודים לה? "עבדו את ה' בשמחה". "ברוך אלקינו... להללו לשבח ולספר הודו". הבריאה הראשונה היתה אור. והוא הרבה יותר משמעותי כשבא מתוך החושך. מצב מיוחד כיום, וכ"ז נעשה בשבילנו. לא לטראמפ שאמר שהעסק בשליטה. שברגע אחד איבד כל השליטה, נשיא סין הודיע לפני חודש שאנו המעצמה הכלכלית הכי גדולה בעולם ושום כח לא יצליח להזיז אותה. היום הוא לא יאמר זאת. אבל לא להם היא נשלחה אלא ל"עם זו יצרת לי תהילתי יספרו". ובפרט ליהדות הנאמנה. לא במקרה הם מרחיקים אותנו, דבר שהיינו צריכים לעשות מעצמנו. אנו מנסים להתפיף, לא עשית קידוש הוא יעשה הבדלה. הרבה תובנות שהיו חשוכות לנו, מאירות כיום. זה ברור שביום שאחרי, העולם שלנו יראה אחרת. אנו המשתדלים לעובדו נהי' אחרת. ברור לי שיש שיגיעו לפסגות בגלל בלי כוחי ועוצם יד. החושך יעצים אותם. לצערי, יש רבים שאם לא ימצו זו תהי' החמצת חייהם.

וכשנאיר מתוך החושך ה' יאיר לנו. זה אפילו לא מצב הזוי. רק ה' יכל לברוא מצב זה. עושה חדשות יחיד שיכול לעשות זאת, והוא גם בורא רפואות. נתחזק בנורא תהילות. ואז נזכה ל"אור חדש על ציון תאיר ונזכה כולנו מהרה לאורו".



אדם יסודו מעפר וסופו לעפר

רגילים הבריות להרבות בבכי בעת שאומרים זאת בתפילת הימים הנוראים. ולכאורה מה מקום יש לבכות על כך, הלא האדם חוזר לקדמותו? אלא שאמנם האדם יסודו מעפר אבל ניתן לו הכח להעלות ולרומם את העפר למעלה, אך אם במקום להעלות את העפר, חוזר לעפרו, על כך באמת ראוי לבכות.

(בשם החידושי הרי"ם)



תמלך / א. רוזן

ועתה בנים שירו למלך
במחול עלי עשור
פרטו על מיתרי הלב
בשופר הריעו
התרועעו אף שירו

ומה יעשה הבן אם עבר
כי תמלך
וגרונו כבר נחר מזמר עגבים
היתלה פגורו על בדי הערבים
מה לו שיג ושיח עם בנות השיר
לך לך זרזיר יאמרו
לך אל העורבים

ונפשו פלטה רגן
לקשר כתרים למלך
ובאבלו
ירטיט נבלו
במה ארוממך אלוין

תמלך



מאחורי המלך

ראש השנה הוא יום המלכת הקב"ה. היאך ממליכים?! מקבלים את עולו עלינו באהבה; שבים על חטאינו ועל הצער שזערנו.

ויש את אלו שקצת מתקשים... אבל גם הם רוצים לקחת חלק בהמלכה, גם הם אוהבים את הקב"ה, רק שקצת קשה להם.

בשיר זה מוצג מעשה ה'המלכה' בתזמורת ומקהלה המנגנים ושרים לכבודו של המלך.

ועתה בני שירו למלך - יום בו תנשא מלכותו, נקראים כל העם לשרור לפני המלך. [השאלה מהפזיט המפורסם].

במחול עלי עשור - מחול - ריקוד, עשור - כלי מיתר בעל עשרה מיתרים.

בא במשמעות כפולה לתוכנו של השיר: מחול - מחילה, עשור - עשרת ימי תשובה. [השאלה מהפסוקים 'האלוהו בתף ומחול' (תהלים קג, ד) ו'עלי עשור ועלי נבל עלי הגיון בכנור' (תהלים צב, ד)].

פרטו על מיתרי הלב - שילוב המשל והנמשל בשורה אחת.

בשופר הריעו - 'האלוהו בתקע שופר' (תהלים קג, ד); וכמוכן רומזו לענין השופר בר"ה.

התרועעו אף שירו - מובא בספרים הקדושים ש'תרועה' מלשון 'רעות' ו'דידות', ובסגולת השופר להכין כלים ראויים לרעות כוז בין עם ישראל להקב"ה. [על פי הפסוק 'ועמקים יעטפו בר, יתרועעו אף שירו' (תהלים סה, יד)].



ומה יעשה הבן אם עבד - כאן עובר השיר לעסוק באותו בן גידה ורחוק, שהוא בבחינת 'עבד', [על פי "אם כבנים אם כעבדים". השאלה ממטבע לשון חז"ל 'מה יעשה הבן ולא יחטא', כך שיש כאן גם מעין הצטרקות והסבר להתנהגותו הלא ראויה].

כי תמלך - ביום המלכת השי"ת. [השאלה ממשלי (ל, כב) "עבד כי ימלך"].

וגרנו כבר נחר מזמר ענבים - בהמשך לשדה הסמנטי הג'ל העוסק בעניני זמר ושירה, אצל בן זה קולו כבר לא ערב, כי נצטר בזמר ענבים רח"ל.

היתלה בנורו על פדי הערבים - נשאלת השאלה: האם לא ימליך להקב"ה משום כך; האם יותר? [השאלה מהפסוק "על ערבים כתוכה תלינו כנורותינו" (תהלים קלו, ב)].

רמוז נוסף טמון כאן: כידוע עם ישראל נמשל לארבעת המינים, והערבה מסמלת את אלו שאין בהם לא תורה ולא מעשים טובים.

מה לו שיש ושיח עם בנות השיר - הרי אין בינו לצדיקים שבעם שום חיבור. [שיבוש לשון הפסוק "וישחו כל בנות השיר" (קהלת יב, ד)].

לך לך זרזיר יאמר
 לך אל העורבים - על פי משלו של רבי אליעזר "לא להגם הלך זרזיר אצל עורב - אלא מפני שהוא מינו"
 (בבא קמא צב:).



ונפש פלטה רגן - אבל גם הוא רוצה בפנימויותו להכתיר את המלך.

לקשר כתרים למלך

ובאבלו

ירטיט נבלו - ומתוכו נפלטת-נמלטת קריאה להכוונה:

במה ארוממך אלוקי - 'ביצד אעשה זאת'?? [השאלה מהפסוק "תהלה לדוד ארוממך אלקי, המלך וגו'"].



המלך - רמיזה עבה לקריאת 'המלך', שהיא אחד הסממנים הבולטים ל'המלכה' שביום זה.

מכאן נתון הדבר לפרשנות: האם שאלתו נשארת תלויה באויר, ואין לה מענה אלא בתשובה שלימה; או שבעצם הכמיהה והרצון כבר קשר כתרים למלך ואת המשך הדרך יעשה בעתיד...

שנה טובה ומתוקה!